

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)

“ ____ ” _____ 20 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою «Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва освітньої програми)

На тему: «Облік і контроль розрахунків з бюджетом за податком на прибуток підприємств на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси»

Виконавець:

Студент факультету ФМОІТ
Давидов Дмитро Андрійович _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Лоханова Наталія Олексіївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ.....	6
1.1. Теоретичні аспекти податку на прибуток підприємств: економічна сутність і роль в оподаткуванні.....	6
1.2. Механізми та особливості справляння податку на прибуток підприємств.....	12
1.3. Світовий досвід оподаткування податку на прибуток підприємств.....	18
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ.....	25
2.1. Огляд фінансово-економічного стану комунального підприємства «Теплопостачання міста Одеси».....	25
2.2. Аналіз стану обліку розрахунків з бюджетом за податком на прибуток підприємств.....	36
2.3. Підсумковий аналіз фінансово-економічної діяльності комунального підприємства та шляхи її вдосконалення.....	43
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ	47
3.1. Теоретично методичні засади контролю розрахунків з бюджетом за податком на прибуток підприємств.....	47
3.2. Напрями удосконалення облікового забезпечення для контролю розрахунків з бюджетом з податку на прибуток підприємств.....	52
3.3. Використання економіко-математичних методів для прогнозування фінансового стану КП «Теплопостачання міста Одеси».....	56

ВИСНОВКИ.....	62
Список використаних джерел.....	66
Додатки.....	69

ВСТУП

Податок на прибуток підприємств є одним із ключових елементів податкової системи будь-якої країни, оскільки він відіграє важливу роль у формуванні бюджету держави. Податок на прибуток є обов'язковим платежем для юридичних осіб, і його розмір залежить від отриманого прибутку. Ефективний облік і контроль цього податку є необхідною умовою для забезпечення прозорості в податкових розрахунках та попередження ухилень від сплати податків.

Актуальність теми обліку і контролю розрахунків з бюджетом за податком на прибуток підприємств особливо важлива в сучасних умовах економічного розвитку України. Оскільки підприємства, такі як КП «Теплопостачання міста Одеси», є важливими елементами інфраструктури, їхня ефективна податкова політика безпосередньо впливає на стабільність державного бюджету та забезпечення соціальних функцій.

Критичний аналіз існуючих систем обліку і контролю податку на прибуток вказує на наявність певних недоліків, зокрема щодо прозорості, оптимізації податкових нарахувань та контролю за своєчасністю платежів. Попри численні дослідження, ця проблема залишається актуальною в контексті модернізації управлінських процесів та підвищення ефективності податкових відносин.

Метою дослідження є аналіз діючої системи обліку та контролю розрахунків з бюджетом за податком на прибуток, виявлення можливих проблем і шляхів їх вирішення, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення механізмів обліку та контролю в комунальних підприємствах на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси».

Завдання дослідження

- Проаналізувати теоретичні аспекти обліку та контролю розрахунків з бюджетом за податком на прибуток підприємств;
- Вивчити нормативно-правове регулювання податку на прибуток підприємств в Україні;

- Провести огляд світового досвіду оподаткування податку на прибуток підприємств;
- Дослідити існуючу систему обліку та контролю розрахунків з бюджетом за податком на прибуток на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси»;
- Виявити проблемні аспекти в обліку та контролі податкових розрахунків та надати рекомендації щодо вдосконалення процесу обліку та контролю розрахунків з бюджетом за податком на прибуток для підвищення ефективності фінансового управління підприємством;
- Провести огляд фінансово-економічного стану комунального підприємства «Теплопостачання міста Одеси»;
- Здійснити економіко-математичне моделювання процесів, що впливають на підвищення ефективності фінансового управління підприємством.

Об'єктом дослідження є процес обліку та контролю розрахунків з бюджетом за податком на прибуток в комунальних підприємствах, зокрема КП «Теплопостачання міста Одеси».

Предметом дослідження є методологія і практика ведення обліку та контролю розрахунків з бюджетом за податком на прибуток, особливості розрахунків з бюджетом КП «Теплопостачання міста Одеси», а також існуючі проблеми та шляхи їх вирішення в контексті діючого законодавства.

Методи дослідження – У процесі дослідження використовувалися різноманітні наукові методи, зокрема методи синтезу, аналізу, індукції та дедукції, економіко-математичне моделювання.

Інформаційною базою наукова література, підручники, наукові статті, монографії, нормативно-законодавча база України, використовується статистична інформація. Використана інформація з нормативно-правових документів, що регулюють діяльність в галузі, даних поточного бухгалтерського обліку, податкової та фінансової звітності КП «Теплопостачання міста Одеси» за 2021 - 2023 роки.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (24 найменувань) та

10 додатків. Загальний обсяг роботи становить 95 сторінок. Основний зміст викладено на 65 сторінках. Робота містить 18 таблиць і 6 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано наукову роботу.

Давидов Д. А. Світовий досвід обліку податку на прибуток підприємств: IV Міжнародна науково-практична конференція *Perspectives of contemporary science: theory and practice*. Львів, Україна. 2024.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Теоретичні аспекти податку на прибуток підприємств: економічна сутність і роль в оподаткуванні

Податок на прибуток підприємств є одним із основних джерел доходів державного бюджету та важливим інструментом регулювання економічних процесів країни. Він сприяє перерозподілу доходів, фінансуванню державних видатків та стимулюванню економічної активності разом із тим, правильна організація обліку та контролю за цим податком є важливим аспектом ефективного функціонування будь-якої господарської системи.

Економічна сутність податку на прибуток підприємств полягає в тому, що він є прямим податком, який стягується з чистого прибутку підприємств та організацій, що дає змогу державі контролювати фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання. Цей податок також виконує важливу регулюючу роль в економіці, впливаючи на інвестиційні рішення компаній, управління витратами та загальну конкурентоспроможність бізнесу.

Розглядаючи термінологію в нормативній літературі, а саме ПКУ, НП(С)БО 17, МСБО 12, можна помітити, що для таких податків, як податок на додану вартість та податок з доходів фізичних осіб, розроблено чіткі визначення та надано детальні пояснення щодо їх застосування. Ці податки мають виведену термінологічну основу у законодавчих документах, що дозволяє більш однозначно трактувати норми права та застосовувати їх на практиці. Однак у законодавстві немає виведеного терміну щодо податку на прибуток підприємств, що однозначно описує цей вид податку, але пояснення щодо його системи оподаткування, усіх складових: база, ставка, платники, об'єкт, порядок розрахунку, процедура подання звітності та інші присутні. Відсутність чіткого термінологічного апарату може призводити до розбіжностей у розумінні та застосуванні відповідних норм [1, 2, 3].

Тому слід розглянути трактування поняття податку у сучасних наукових дослідженнях. Нікітішин А. О. розглядає податок на прибуток підприємств як прямий податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій [4].

У своїй роботі Левченко О. Ю. та Новосьолова О. С. визначають податок на прибуток підприємств як загальнодержавний прямий податок, який нараховується за встановленою на законодавчому рівні ставкою з розрахованого суб'єктом господарювання розміру прибутку для забезпечення формування фінансової бази держави для виконання останньою фіскальної, соціальної та економічної функцій [5].

О. В. Фартушняк визначає термін податок на прибуток підприємств як обов'язковий платіж, який підприємства, організації та підприємці нараховують на прибуток, який вони заробили в результаті своєї діяльності [6].

Отже, податок на прибуток підприємств є важливим елементом системи оподаткування, який відіграє значну роль у формуванні державного бюджету, виконуючи фіскальну функцію. Проте через відсутність єдиного законодавчого визначення цього податку, дослідження та наукові праці пропонують різні трактування, базуючись на практичних аспектах цього податку. Можна заключити що економічна сутність податку на прибуток підприємств полягає в тому, що він є частиною прибутку, отриманого суб'єктом господарювання за результатами своєї діяльності, яка вилучається державою в бюджет для фінансування загальносуспільних потреб.

Наразі розглянемо функції що виконує податок на прибуток підприємств. Дві з них, саме фіскальна та регулююча, є основними функціями що належать всім податкам. Також виділяють розподільчу, стимулюючу, контрольну функції.

Фіскальна функція податку на прибуток підприємств є основною і полягає в забезпеченні держави фінансовими ресурсами для виконання нею своїх функцій.

Через цю функцію держава отримує дохід, який спрямовується на фінансування різних суспільних потреб, таких як фінансування державних установ та інфраструктури, соціальне забезпечення, підтримка економіки та інвестиційні проекти. Основна мета фіскальної функції — наповнення державного бюджету, що дозволяє уряду забезпечувати стійкість соціально-економічної системи. Важливо, що цей податок є одним із прямих податків, і його обсяг залежить від прибутковості підприємств.

Регулююча функція податку на прибуток підприємств полягає в його здатності впливати на економічну діяльність підприємств та загальну економічну ситуацію в державі. Ця функція реалізується через механізми податкового стимулювання або стримування, що дозволяє державі коригувати інвестиційні рішення підприємств. Наприклад, зниження ставки податку на прибуток для певних галузей або науково-дослідних проектів може стимулювати підприємства до інвестування у нові технології або розвиток інфраструктури. Таким чином, податок на прибуток стає інструментом державного регулювання, спрямованим на підтримку пріоритетних секторів економіки.

Розподільча функція податку на прибуток підприємств полягає у перерозподілі фінансових ресурсів, що утворюються внаслідок діяльності підприємств, з метою забезпечення більш справедливих розподілу доходів в суспільстві. Надходження від податку на прибуток використовуються державою для фінансування соціальних програм, інфраструктури, охорони здоров'я, освіти та інших суспільно важливих сферах, що допомагає поліпшити якість життя населення.

Стимулююча функція податку на прибуток підприємств полягає у заохоченні підприємств до інвестування в нові технології, розширення виробництва або модернізацію обладнання шляхом надання податкових пільг або зниження ставок для певних галузей. Крім того, податок на прибуток впливає на фінансові рішення підприємств, такі як вибір між споживанням та накопиченням прибутку, а також на організаційні форми бізнесу.

Контрольна функція податку на прибуток підприємств полягає в забезпеченні дотримання законодавства щодо оподаткування та правильності нарахування,

сплати податків і зборів. Ця функція реалізується через систему податкового контролю, яка включає в себе перевірки фінансово-господарської діяльності підприємств, аналіз їх бухгалтерських звітів та декларацій. Основною метою контрольної функції є не лише виявлення порушень, а й запобігання ухиленню від сплати податків, що сприяє стабільному наповненню бюджету. Таким чином, контрольна функція підвищує рівень відповідальності платників податків і стимулює їх до дотримання податкових зобов'язань. Завдяки контрольній функції податку на прибуток підприємств державні органи можуть оцінювати ефективність податкової системи та її відповідність економічним реаліям.

Податок на прибуток підприємств займає четверте місце у формуванні доходів державного бюджету від податкових надходжень. Але завдяки своїй фіскальній функції, цей податок забезпечує стабільний грошовий потік для фінансування державних програм та послуг. Надалі у таблиці 1.1 та рисунку 1.1. розглянуто динаміку надходження податку на прибуток до державного бюджету.

Таблиця 1.1

Динаміка надходження податку на прибуток підприємств до державного
бюджету України

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6
Доходи державного бюджету, млн. грн.	998278,9	1076016,6	1296852,9	1787395,6	2671997,9
Доходи від податкових надходжень, млн. грн.	799776,0	851115,6	1107090,8	949764,3	1203544,1
Доходи з податку на прибуток млн. грн.	107086,3	108695,0	147751,7	117049,8	143837,1
Частка податку на прибуток у структурі доходів державного бюджету, %.	10,73	10,10	11,39	6,55	5,38
Частка податку на прибуток у структурі від податкових надходжень, %.	13,39	12,77	13,35	12,32	11,95

(Джерело: складено автором за матеріалами [7, 8])

Аналіз даних таблиці 1.1 показує, що доходи державного бюджету України збільшувались протягом усього досліджуваного періоду. Важливо враховувати

поточні обставини, зокрема військові дії, високий рівень інфляції та суттєві фінансові гранти від іноземних держав і міжнародних організацій, що склали значну частину бюджетних надходжень.

Значне збільшення податкових надходжень у 2023 році в порівнянні з 2021 роком вказує на певне пристосування економіки до умов воєнного часу. Незважаючи на це, частка податку на прибуток у загальній структурі доходів державного бюджету продемонструвала різке зниження, з 10,73% у 2019 році до 5,38% у 2023 році, що є наслідком збільшення неподаткових надходжень бюджету. У той же час частка податку на прибуток у структурі податкових надходжень демонструє відносну стабільність, зберігаючись у межах 11-13%. Це свідчить про стійке значення цього податку для національної податкової системи, навіть в умовах воєнного часу.

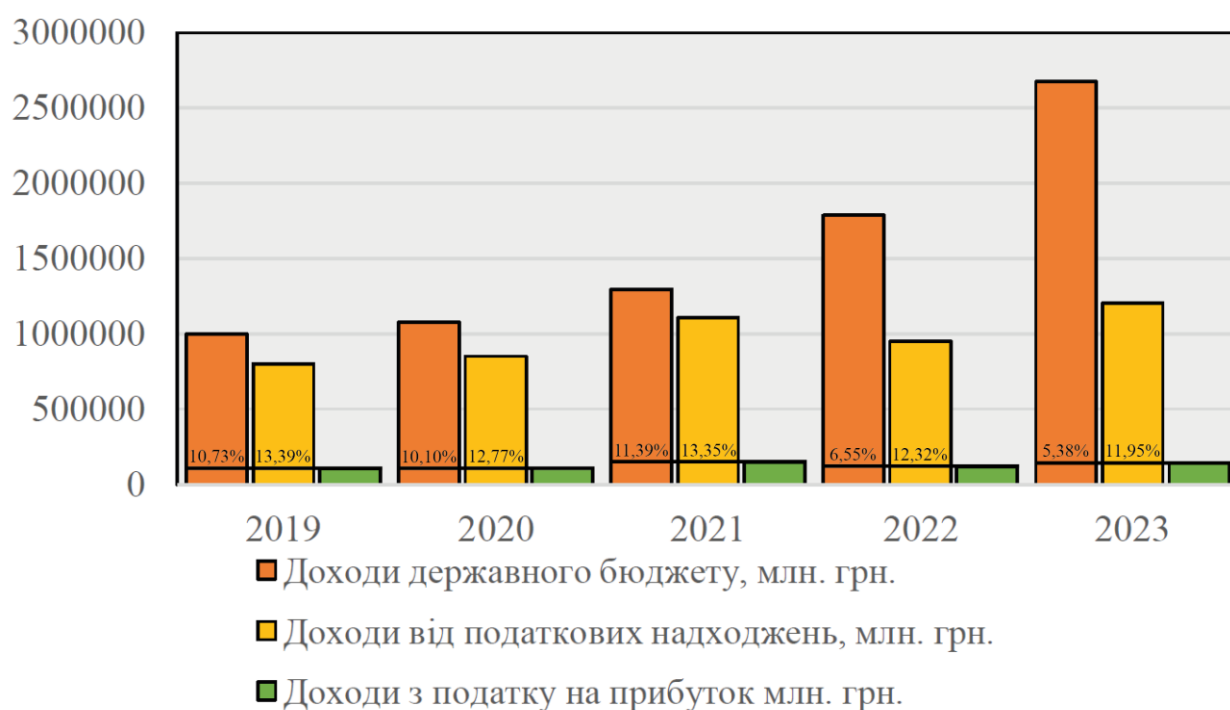

Рис. 1.1. Динаміка надходження податку на прибуток підприємств до Державного бюджету, %

Джерело: складено автором за матеріалами [7, 8]

Рисунок 1.2 ілюструє структуру надходжень податку на прибуток підприємств до Державного бюджету за типом надходження у 2023 році. Він демонструє розподіл надходжень за різними категоріями, що дозволяє оцінити основні джерела цього податку.

Рис. 1.2. Надходження податку на прибуток підприємств до Державного бюджету по типу надходження 2023 р., %

Джерело: складено автором за матеріалами [7]

Державний бюджет отримує найбільші надходження від податку на прибуток переважно від приватних підприємств. На другому місці за обсягом сплаченого податку стоять підприємства, які створені за участю іноземних інвесторів. Третє місце займають банки, а четверте – державні підприємства. Ці чотири категорії зіставляють 92% від всіх надходжень.

Дослідження Новосьолова О. С. показує, що в період з 2019 по 2023 рік частка податку на прибуток що надходить від державних підприємств значно знизилася до 6,0%. Це вказує на зменшення їх прибутковості та підтверджує думку про те, що державні підприємства працюють менш ефективно порівняно з приватними [9].

1.2 Механізми та особливості справляння податку на прибуток підприємств

Для визначення механізму дії податку на прибуток необхідно чітко окреслити ключові категорії, характерні для будь-якого податку. Сюди належать платник податку, об'єкт оподаткування, податкові ставки, а також порядок розрахунку й сплати податку.

Отже, згідно зі статтею 133 ПКУ визначає перелік платників податку на прибуток підприємств, як резидентів, так і нерезидентів, а також особливості їх податкового статусу, платниками податку є:

- Юридичні особи резиденти, які ведуть господарську діяльність на території України та за її межами, крім тих, які використовують спрощену систему оподаткування, є неприбутковими підприємствами, установами та організаціями;
- Юридичні особи нерезиденти, створені в будь-якій формі, які отримують доходи з джерелом походження в Україні, а також ті, що ведуть діяльність через постійне представництво в Україні або отримують доходи з українських джерел [1].

Об'єктом оподаткування згідно зі статтею 134 ПКУ є:

- Для резидентів прибуток із джерел, як в Україні, так і за її межами. Цей прибуток визначається шляхом коригування фінансового результату до оподаткування, який встановлено у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.
- Дохід за договорами страхування, дохід (прибуток) нерезидента з джерелом походження з України, дохід суб'єктів лотерейної діяльності, дохід організаторів азартних ігор, скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії, операції резидентів Дія Сіті, які підлягають оподаткуванню згідно з спеціалізованими пунктами ПКУ [1].

Податкові різниці обов'язково використовують платники податку на прибуток підприємств, які мають річний дохід понад сорок мільйонів гривень. Для таких

платників об'єкт оподаткування розраховується з коригуванням фінансового результату до оподаткування на певні податкові різниці, визначені відповідно до Податкового кодексу України.

Для платників податку, чий річний дохід не перевищує сорок мільйонів гривень, існує можливість прийняти рішення про незастосування податкових різниць (крім певних виключень, таких як від'ємне значення об'єкта оподаткування минулих років). Вони можуть скористатися цим правом один раз протягом сукупності років, якщо щороку виконуються умови щодо розміру доходу. Згідно зі статтею 136 ПКУ ставки податку на прибуток підприємств диференціюються таким чином:

- Основна ставка податку становить 18%.
- Ставка 25% застосовується до оподаткування прибутку банків, скоригованого прибутку контрольованих іноземних компаній банків та виплати дивідендів банками.
- Для страхової діяльності юридичних осіб-резидентів застосовуються додаткові ставки: 3% за договорами страхування, що підпадають під об'єкт оподаткування, визначений у статті 141; 0% за договорами довгострокового страхування життя, добровільного медичного страхування та пенсійного страхування.
- Для доходів нерезидентів застосовуються ставки 0, 4, 5, 6, 12, 15, 18% залежно від виду доходу.
- У сфері азартних ігор встановлено такі ставки: 10% для доходу від організації азартних ігор у залах гральних автоматів; 18% для доходу від інших видів азартних ігор; Для лотерей ставка податку на дохід становить 30% [1].

Періоди сплати податку на прибуток підприємств визначаються відповідно до положень ПКУ. Основний податковий звітний період квартальний: перший квартал, півріччя, три квартали, рік. Декларація подається наростаючим підсумком, тобто враховуються доходи з початку року до кінця відповідного періоду. Річний податковий період встановлюється для наступних категорій:

- Новостворені підприємства, що зареєстровані протягом звітного (податкового) року і сплачують податок на прибуток на основі річної декларації за період діяльності в звітному році;
- Виробники сільськогосподарської продукції;
- Підприємства, у яких річний дохід не перевищує 40 мільйонів гривень (за вирахуванням непрямих податків) за попередній рік;
- Фізичні особи-підприємці, в тому числі на спрощеній системі, та особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність, у випадку виплати доходів нерезидентам, що підлягають оподаткуванню за ПКУ;
- Юридичні особи на спрощеній системі, які виплачують нерезидентам доходи, що оподатковуються в Україні, або мають скоригований прибуток контрольованих іноземних компаній.

Декларування та сплата податку на прибуток підприємств відбуваються у встановлені строки та залежать від вибраного податкового (звітного) періоду як показано на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. Звітний (податковий) період декларування та сплати податку на прибуток підприємств

Джерело: складено автором

Звітний період для платників єдиного податку, які перейшли на загальну систему оподаткування триває з дати переходу на загальну систему до 31 грудня поточного року. У цьому випадку вони декларують свої зобов'язання за податком на прибуток у термін, визначений для річних платників.

Податковий кодекс України виділяє три категорії податкових різниць:

- Різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів.
- Різниці, що виникають при формуванні резервів (забезпечень);
- Різниці, які виникають при здійсненні фінансових операцій.

Отже згідно зі статтею 138 ПКУ яка визначає різниці, що виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів, що впливають на фінансовий результат до оподаткування існують різниці, які збільшують фінансовий результат, серед них:

- Сума нарахованої амортизації основних засобів і нематеріальних активів;
- Уцінка та втрати від зменшення корисності активів, включені до витрат;
- Залишкова вартість об'єктів у разі їх ліквідації або продажу;
- Витрати на ремонт і поліпшення невиробничих активів.

Різниці, що зменшують фінансовий результат:

- Сума розрахунку амортизації основних засобів та нематеріальних активів;
- Залишкова вартість проданих чи ліквідованих активів;
- Дооцінка та відновлення корисності активів у межах попередніх витрат на уцінку;
- Початкова вартість продажу невиробничих активів і витрати на їх поліпшення, не більше суми отриманого доходу від продажу [1].

Порядок нарахування амортизації для визначення оподатковуваного об'єкта передбачає застосування методів, зазначених у бухгалтерських стандартах, із дотриманням мінімально допустимих строків амортизації основних засобів та нематеріальних активів, які різняться залежно від груп активів. Для нематеріальних активів строки використання встановлюються за правовстановлюючими документами або податковим обліком з уточненням, що амортизація не

нараховується на гудвіл і невиробничі активи та витрати на їх покращення. Потрібно відмітити різниці не застосовуються до операцій із активами права користування, які оформлені договорами оренди.

Згідно зі статтею 139 ПКУ яка визначає різниці, що виникають при формуванні резервів (забезпечень), різниці пов'язані з забезпеченнями для відшкодування майбутніх витрат:

- Фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму витрат, що витрачені на створення резервів для покриття майбутніх витрат, окрім витрат на оплату праці, відпусток, єдиного соціального внеску;
- Фінансовий результат зменшується на суму використаних або зменшених резервів для майбутніх витрат, за винятком тих, що стосуються оплати праці, відпусток, єдиного соціального внеску.

Резервами сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків:

- Фінансовий результат збільшується на суму витрат, пов'язаних із формуванням резерву для сумнівних боргів або очікуваних кредитних збитків, та на суму списаних боргів, що перевищують сформовані резерви.
- Фінансовий результат зменшується на суму коригувань резерву та на суму списаної дебіторської заборгованості.

Також визначено різниці для резервів банків та небанківських фінансових установ, оскільки банки та небанківські фінансові установи застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності для оподаткування резервів за активами:

- Фінансовий результат до оподаткування збільшується, якщо резерв використовується для списання активів, які не відповідають вимогам податкового кодексу, або при прощенні певних заборгованостей;
- Зменшення фінансового результату включає списання активів, що отримали ознаки відповідно до законодавства, та доходи від погашення раніше списаної за рахунок резерву заборгованості.

Стаття 140 Податкового кодексу України визначає різниці, що виникають при здійсненні фінансових операцій, і коригування фінансового результату до оподаткування. Вона охоплює оподаткування процентів за борговими

зобов'язаннями, включаючи кредити, позики та депозити, особливо щодо операцій з нерезидентами. Стаття також регламентує облік дивідендів, роялті, безповоротної фінансової допомоги, штрафів та інших витрат, впливаючи на розрахунок податку на прибуток.

Пункт 140.2 статті 140 зосереджується на оподаткуванні процентів за борговими зобов'язаннями перед нерезидентами, якщо сума таких зобов'язань суттєво перевищує власний капітал платника податку. Він встановлює обмеження на врахування процентних витрат при розрахунку податку на прибуток та визначає порядок коригування фінансового результату. Пункт також містить винятки з цього правила, зокрема для процентів, що капіталізуються, та процентів, сплачених міжнародним фінансовим організаціям та іноземним банкам.

Інші підпункти статті 140 охоплюють різні аспекти коригування фінансового результату. Вони включають врахування доходів від участі в капіталі, дивідендів, роялті, операцій з пов'язаними особами, безоплатно переданих активів, штрафів та інших витрат. Зокрема, великі платники податків можуть використовувати від'ємне значення об'єкта оподаткування минулих років, але з обмеженням до 50% на період.

Інша ключова норма статті 140 передбачає збільшення фінансового результату на суми, що перевищують ціну, визначену за принципом «витягнутої руки», у випадках здійснення контрольованих операцій, згідно зі статтею 39 Кодексу.

Основні особливості звільнення від оподаткування:

- Підприємства громадських об'єднань осіб з інвалідністю: Звільняється прибуток від продажу товарів та послуг, за умови, що більше 50% працівників — люди з інвалідністю, а фонд їх оплати праці становить не менше 25% загальних витрат на оплату праці;
- Звільняється прибуток для фінансування робіт з підготовки до зняття енергоблоків та перетворення об'єкта на екологічно безпечну систему. Звільняється прибуток, отриманий за рахунок міжнародної допомоги для заходів, пов'язаних з Чорнобильською АЕС;
- Учасники індустріальних парків: Звільняється прибуток від господарської діяльності на території індустріального парку, за умови виконання специфічних

вимог, таких як діяльність у певних секторах і відсутність зв'язків з азартними іграми або офшорними компаніями.

У всіх випадках порушення умов цільового використання вивільнених коштів призводить до збільшення податкових зобов'язань і сплати пені.

1.3 Світовий досвід оподаткування податку на прибуток підприємств

Податок на прибуток підприємств є одним з основних джерел поповнення бюджету в багатьох країнах світу, але підходи до його обчислення та адміністрування значно різняться. Світовий досвід показує, що система оподаткування прибутку має бути адаптованою до конкретних економічних, політичних та соціальних умов країни, щоб залишатися ефективною. Деякі країни надають перевагу прогресивним ставкам податку, в той час як інші обирають єдину ставку для спрощення системи оподаткування. Питання оподаткування нерідко піднімає дискусії, адже воно безпосередньо впливає на інвестиційну привабливість країни.

Сучасний підхід до податку на прибуток також враховує глобалізаційні процеси, коли компанії можуть легко переміщати капітал та прибутки між юрисдикціями. Це створює складнощі в забезпеченні справедливого оподаткування, а також стимулює міжнародне співробітництво в сфері податкового контролю. Країни, які прагнуть уникнути значних втрат бюджету через відтік прибутків, розробляють нові механізми для протидії агресивному податковому плануванню. Це призводить до виникнення глобальних ініціатив, як-от BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) під егідою ОЕСР/G20, які мають на меті запобігти ухиленню від сплати податків транснаціональними компаніями.

Саме у жовтні 2021 року було завершено важливу реформу міжнародної податкової системи, що забезпечила мінімальну ставку податку на прибуток у розмірі 15% для транснаціональних компаній з 2023 року. Ця угода була досягнута 136 країнами та юрисдикціями серед яких і Україна. Реформа складається з двох основних компонентів. Перша складова передбачає перерозподіл прав на

оподаткування між країнами, що дозволить ринковим юрисдикціям отримувати частину прибутків транснаціональних компаній, навіть якщо у них немає фізичної присутності. Це стосується компаній з доходом понад 20 мільярдів євро та прибутковістю понад 10%. Друга складова вводить глобальну мінімальну ставку податку на прибуток в розмірі 15% для компаній з доходами понад 750 мільйонів євро. Очікується, що ця реформа принесе додаткові податкові надходження в розмірі близько 150 мільярдів доларів на рік і сприятиме стабілізації міжнародної податкової системи, забезпечуючи більшу впевненість для платників податків та податкових адміністрацій [10].

Ставки податку на прибуток підприємств значно відрізняються за регіонами. Південна Америка має найвищу середню номінальну ставку податку на прибуток підприємств серед усіх регіонів — 28,38%, в той час як Азія має найнижчу — 19,80%. Великі та більш індустріалізовані країни, як правило, встановлюють вищі ставки податку на прибуток підприємств порівняно з малими державами. У країнах ОЕСР середня номінальна ставка становить 23,73%. П'ятнадцять територій-країн по світу зовсім не стягують податок на прибуток підприємств. Усі вони є невеликими острівними державами, такими як Кайманові Острови та Бермуди. Ці країни відомі як безподаткові зони для підприємств [11].

Згідно з рисунком 1.4. Країни G7, як правило, мають відносно високі ставки корпоративного податку, що відображає їх розвинену економіку та необхідність фінансувати великі державні витрати. Однак їх надходження податку на прибуток підприємств у відсотках від загальних податкових надходжень є відносно низьким. Такий розподіл податкових надходжень пов'язаний з тим, що економіка країн G7 має широку диверсифікацію та високу частку послуг у структурі ВВП. Корпоративний сектор в цих країнах більше орієнтований на інновації, інвестиції та розвиток технологій, що сприяє економічному зростанню і збільшенню податкової бази з інших джерел.

Згідно з даними бази статистики ОЕСР, між 2000 і 2021 роками спостерігалось зростання як частки надходжень від податку на прибуток підприємств у загальних податкових надходженнях, так і його частки у ВВП. Якщо у 2000 році податок на

прибуток підприємств становив 12,5% від загальних податкових надходжень і 2,6% від ВВП, то до 2021 року ці показники збільшилися до 16,0% і 3,2% відповідно. Пік надходжень від корпоративного податку був зафіксований у 2008 році, після чого в 2009 та 2010 роках спостерігався спад через глобальну фінансову кризу. Після цього, хоча надходження від податку на прибуток підприємств почали відновлюватися після 2010 року, середні значення для всіх країн-територій знизилася в 2014, 2015 та 2016 роках. Проте з 2017 по 2019 рік спостерігалася зростання середніх показників, що стало результатом покращення ситуації в багатьох країнах. У 2020 році обидва показники знову знизились, але вже в 2021 році вони повернулися до рівнів, наближених до максимальних значень 2008 року [14].

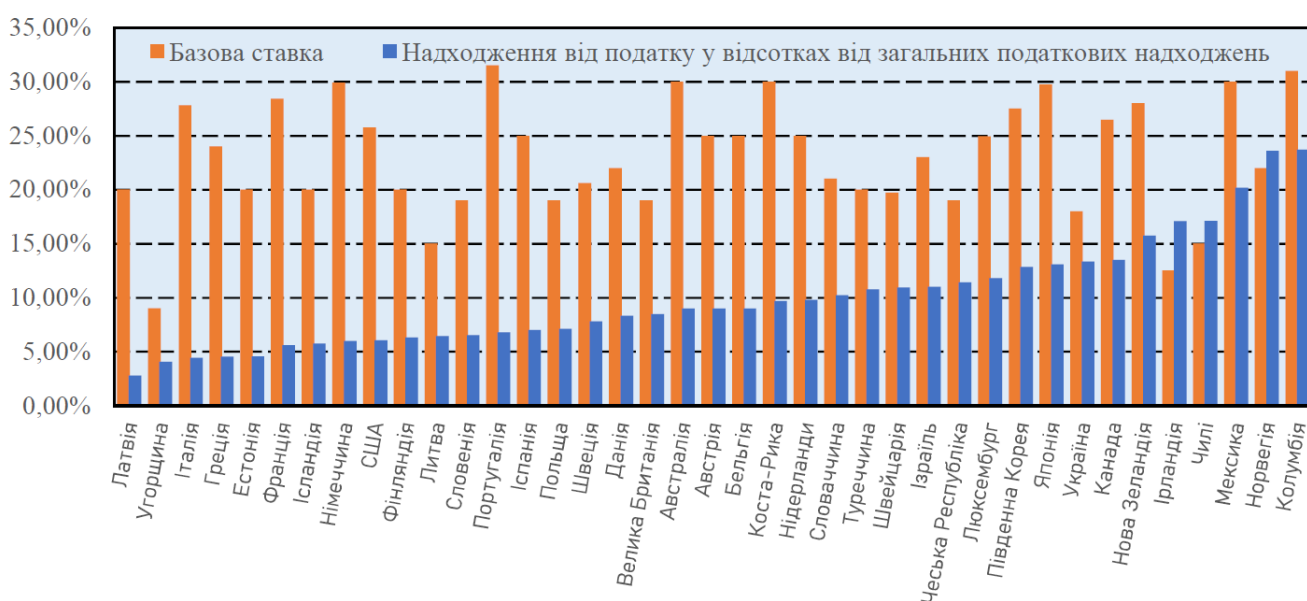

Рис. 1.4. Податок на прибуток підприємств за ставкою та від загальної суми доходу до бюджету від оподаткування у країнах ОЕСР та Україні 2021 р., %
(Джерело: складено автором за матеріалами [12, 13])

Надалі буде розглянуто системи оподаткування країн світу податком на прибуток підприємств.

Німеччина є федеративною державою, яка складається з 16 рівноправних земель, включно з трьома містами (Берлін, Бремен і Гамбург), причому кожна земля

є суб'єктом міжнародного права. Незважаючи на федеративний устрій, Німеччина має риси, притаманні унітарним державам: широкі повноваження федерального уряду, уніфіковане законодавство з важливих питань та єдину податкову систему для всієї країни [15]. У Німеччині підприємства зобов'язані сплачувати два основні види податків на прибуток: Податок на прибуток підприємств та податок на комерційну діяльність.

Податок на прибуток підприємств має фіксовану ставку 15%, до якої додається солідарний збір у розмірі 5,5% від суми податку, що в результаті формує загальну ставку 15,825%. Податок на комерційну діяльність складається з базової ставки 3,5%, яка смутується з муніципальним коефіцієнтом, що варіюється залежно від місця розташування підприємства. Мінімальна ставка цього податку становить 7%, тоді як середня по країні — близько 14%. Таким чином, загальний податок на прибуток для підприємств в середньому досягає 30%.

Крім основних податків, у Німеччині діють правила глобального мінімального оподаткування, які впроваджені відповідно до директиви ЄС та рекомендацій ОЕСР. Для енергетичних компаній, що працюють у нафтогазовому секторі, також запроваджено кризовий податок у розмірі 33% на приріст прибутку, який має на меті підтримку в умовах енергетичної кризи в ЄС [16].

У США федеральна ставка податку на прибуток підприємств дорівнює 21%, але штати додатково мають регіональні ставки податку, які коливаються від 2,5% у Північній Кароліні до 12% в Айові. У деяких штатах, таких як Невада, Техас і Флорида, корпоративний податок не стягується місцево.

З прийняттям податкової реформи у 2017 році порядок оподаткування іноземних доходів у США зазнав істотних змін. Раніше Сполучені Штати застосовували систему глобального оподаткування, що означало, що доходи міжнародних компаній підлягали оподаткуванню незалежно від місця їх отримання, за винятком податків, сплачених за кордоном. Проте податок на прибуток зарубіжних дочірніх компаній США відкладався до моменту, коли цей дохід не був переведений на материнську компанію в США, що дозволяло дочірнім компаніям уникати сплати податку на прибуток до репатріації прибутків. Було запроваджений

мінімальний податок на іноземні доходи він стосується доходів, які перевищують звичайну ставку прибутку (10%), і становить 10,5% до 2025 року, а після цього — 13,125% [17].

Податок на прибуток підприємств в Ірландії має різні ставки, які застосовуються до різних видів доходів і капітальних прибутків. Стандартна ставка становить 12.5%, тоді як вища ставка 25% стосується пасивного доходу, який включає дивіденди від іноземних компаній, відсотки, орендну плату та роялті. Ставка податку на капітальні прибутки встановлена на рівні 33% для доходів, отриманих від продажу активів.

Підприємства резиденти підлягають оподаткуванню на свої світові доходи, тоді як нерезидентні компанії сплачують податок лише на доходи з походженням із країни і торгові прибутки своїх ірландських філій. Деякі дивіденди від іноземних підприємств можуть обкладатися нижчою ставкою 12.5%, тоді як вища застосовується до доходів від діяльності, що повністю здійснюється за межами Ірландії, а також до певних секторів, таких як торгівля землею та видобуток нафти.

Додатково існує податок на «прибутковий ресурс» для певних нафтових діяльностей, який може коливатися від 25% до 40% залежно від прибутковості проекту. Компанії з обмеженою відповідальністю можуть стикатися з додатковими податками на нерозподілений інвестиційний дохід та професійні послуги. Також діють правила глобального мінімального оподаткування, які впроваджені відповідно до директиви ЄС та рекомендацій ОЕСР [18].

В Індії ставки податку на прибуток підприємств варіюються в залежності від доходу та типу компанії. Для місцевих компаній з річним доходом до 4 мільйонів індійських рупій ставка податку становить 30%, із доходом більше 10 млн. використовується 7% ставка доплати, більше 100 млн – 12% ставка доплати. Підприємства нерезиденти сплачують податок за ставкою 40% із ідентичними ставками доплати. Окрім цього, нараховуються додаткові збори, такі як податок на охорону здоров'я та освіту, що підвищує фактичні ставки.

Підприємства резиденти можуть скористатися зниженою ставкою податку на прибуток підприємств на рівні 22% якщо вони не використовують певні податкові

пільги або компенсації. Крім того, новостворені вітчизняні виробничі підприємства, а також компанії, що займаються виробництвом електроенергії, можуть скористатися спеціальною ставкою податку на прибуток підприємств з ставкою 15%, за умови, що вони не використовують старе обладнання чи будівлі і не здійснюють діяльність, яка не пов'язана з виробництвом. Такі компанії, що обирають ці знижені ставки, звільняються від мінімального альтернативного податку.

Мінімальний альтернативний податок застосовується до підприємств, які не обрали альтернативні податкові режими, і якщо їх податкове зобов'язання за звичайними нормами менше ніж 15% від коригованого бухгалтерського прибутку. Ставка мінімального альтернативного податку складає 15%, з ефективними ставками від 15,6% до 17,47% залежно від рівня доходу та застосованої надбавки. Податковий кредит по МАТ, який представляє собою суму, сплачену понад звичайне податкове зобов'язання, може бути перенесений на 15 років, але не може бути використаний для покриття різниці між податковими кредитами за кордоном і податковими кредитами, які можна застосувати відповідно до інших положень податкового законодавства. МАТ не застосовується до іноземних компаній без постійного представництва в Індії або до компаній, що займаються певною діяльністю, такою як морські перевезення або розвідка корисних копалин [19].

В Китаї податкові резиденти підлягають податку на прибуток підприємств на свій глобальний дохід, тоді як нерезиденти без представництва в Китаї сплачують податок лише з доходів, отриманих з джерел у Китаї. Для нерезидентів із представництвом у Китаї податок стягується з доходів, отриманих як у Китаї, так і за кордоном, якщо вони пов'язані з цим представництвом. Стандартна ставка податку на прибуток підприємств у Китаї становить 25%. Кваліфіковані високотехнологічні підприємства можуть отримати знижену ставку 15%, якщо відповідають певним критеріям до того ж протягом податкового року частина доходу від передання технології підприємства-резидента, яка не перевищує 5 млн юанів, звільняється від податку на прибуток, а частина, яка перевищує 5 млн юанів, оподатковується за вдвічі зменшеним податком на прибуток. У сфері розробки

програмного забезпечення та інтегральних схем ставка дорівнює 10%. Ставка податку для малих підприємств з річним доходом до 3 млн юанів складає 5%. [20].

В Китаї діє велика кількість диференційованих пільгових ставок що базуються на території з виділеними податковими роками. На момент 2024 року діє 8 регіональних ставок. Також Китай активно заохочує розвиток зелених технологій і проектів, пов'язаних із захистом навколишнього середовища та працюють за ставкою у 15% [21].

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

2.1 Огляд фінансово-економічного стану комунального підприємства «Теплопостачання міста Одеси»

Комунальні підприємства є основою забезпечення життєдіяльності міських громад і значною мірою впливають на економічний розвиток регіону. Одним з таких підприємств є КП «Теплопостачання міста Одеси», яке відіграє ключову роль у забезпеченні стабільного теплопостачання для мешканців міста та інших споживачів. У зв'язку з важливістю діяльності цього підприємства, аналіз його фінансово-економічного стану стає необхідним для оцінки ефективності управління та використання ресурсів.

Коли підприємство було передано з складу «Одесаобленерго» до комунальної власності міста у 2000 році, Одеська міська рада взяла на себе управління підприємством, передавши йому 62 дрібні котельні. У 2002 році на базі КП «Одеські теплові мережі» було створено нову структуру — КП «Одесатеплоенерго». Однак, значний етап в історії підприємства стався 1 листопада 2006 року, коли шляхом злиття «Одесатеплоенерго» та «Одестеплокомуненерго» було утворене КП «Теплопостачання міста Одеси». З того часу підприємство забезпечує теплом мешканців міста, використовуючи сучасні технології, включаючи безканалне прокладання тепломереж і автоматизацію процесів. Наразі підприємство управляє більш ніж 800 км теплових мереж та працює з понад 2500 кваліфікованими працівниками. Водночас, підприємство стикається з проблемами, зокрема, низьким рівнем оплати за теплову енергію та заниженими тарифами.

Комунальне підприємство «Теплопостачання міста Одеси» здійснює основну діяльність, пов'язану з постачанням пари, гарячої води та кондиційованого повітря (КВЕД 35.30). Окрім цього, підприємство займається кількома іншими видами діяльності, включаючи технічні випробування та дослідження (КВЕД 71.20), ремонт

і технічне обслуговування промислових машин і устаткування (КВЕД 33.12), а також ремонт електронного та оптичного устаткування (КВЕД 33.13). Крім того, воно займається встановленням і монтажем машин та устаткування (КВЕД 33.20), будівництвом трубопроводів (КВЕД 42.21) та споруд електропостачання і телекомунікацій (КВЕД 42.22). Ці види діяльності забезпечують комплексне обслуговування інфраструктури та технічну підтримку теплопостачання в місті.

Комунальне підприємство «Теплопостачання міста Одеси» здійснює свою діяльність на загальній системі оподаткування, є платником податку на додану вартість та має відповідний запис у реєстрі великих платників податків, крім того, підприємство є внесеним до єдиного реєстру розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, також воно є включеним до зведеного переліку природних монополій.

Надалі у цьому підрозділі наведено фінансово-економічний аналіз КП «Теплопостачання міста Одеси», проведений на основі даних фінансової звітності, що представлено у додатках А, Г (Звіт про фінансовий стан) на 2023 та 2022 роки. додатку Б, Д (Звіт про фінансові результати) за 2023 та 2022 роки. Та додатку В, Е (Звіт про рух грошових коштів) за 2023 та 2022 роки.

На основі проаналізованих даних фінансової звітності КП «Теплопостачання міста Одеси» за 2021, 2022 і 2023 роки можна простежити основні тенденції в зміні ключових фінансових показників підприємства. У таблиці 2.1 представлено аналіз динаміки основних показників, що впливають на формування фінансових результатів, зокрема зміни у доходах, витратах та ефективності фінансових ресурсів підприємства.

Таблиця 2.1

Аналіз динаміки ключових складових формування фінансових результатів

Показники	Сума, тис. грн.			Відхилення		Темп зростання, %	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 - 2021 р.	2023 - 2022 р.	2023 - 2021 р.	2023 - 2022 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації	1 516 062	1873414	1734782	218720	- 138632	114,43	92,60

Собівартість реалізованої продукції	2 304 574	2327052	2284336	-20238	-42716	99,12	98,16
Інші доходи	1 112 703	1161291	742546	- 370157	- 418745	66,73	63,94

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
Інші витрати	156519	519725	340483	183964	- 179242	217,53	65,51
Фінансовий результат до оподаткування	167 672	187928	-147491	- 315163	- 335419	-	-
Податок на прибуток	8 808	110616	-	-	-	-	-
Чистий прибуток	158 864	77312	-147491	-306 355	- 224803	-	-
Рентабельність продажів, %	10,48	4,13	-8,50	-18,98	-12,63		

Джерело: розраховано автором за матеріалами [Додаток Б, Д]

За аналізований період від 2021 до 2023 року спостерігалася значна динаміка показника чистого доходу від реалізації на підприємстві. Чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 218 720 тис. грн. чи на 14,43% у порівнянні з 2021 роком, але у порівнянні з 2022 роком показник знизився на 7,4%. Це може свідчити про певні позитивні зрушення у діяльності підприємства за весь досліджуваний період, проте загальний показник залишається нижчим порівняно з 2022 роком, можна побачити що собівартість реалізованої продукції за досліджуваний період зменшилась на 20 238 тис. грн. що говорить о зменшенні обсягу діяльності що базовано на військових діях у 2022-2023 роках.

Аналізуючи показник інших витрат на підприємстві за 2021-2023 роки, відзначається значне зростання у 2022, 2023 роках. у порівнянні з 2020 р., на 183 964 тис. грн. що становить темп приросту 117,53%. Це може вказувати на певні фінансові труднощі, несподівані витрати у зв'язку з ситуацією в країні. Така динаміка вимагає уважного аналізу щодо збалансування фінансових потоків та забезпечення стійкості підприємства у майбутньому. Щодо інших доходів, половиною є надходження коштів на цільове фінансування діяльності підприємства, варто відмітити що з 2022

року ці надходження у значний мірі зменшились. Підприємство закінчило 2023 рік із збитком.

Таким чином, можна відзначити, що темпи зростання витрат на підприємстві виявилися вищими, ніж темпи зростання доходів. Така ситуація може стати причиною зниження прибутковості та загрозою фінансової стабільності підприємства у майбутньому. Для забезпечення балансу між доходами та витратами та збереження фінансової стійкості необхідно провести уважний аналіз фінансових процесів та розробити ефективні стратегії зниження витрат у воєнний час.

На підставі фінансових показників, наведених у додатках, було розглянуто динаміку власного капіталу, а також питомі ваги цих компонентів у загальній структурі капіталу. У таблиці 2.2 детально представлено зміни у складі, структурі та динаміці власного капіталу КП «Теплопостачання міста Одеси» за 2022 та 2023 роки.

Таблиця 2.2

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу

Показник	Сума, тис. грн.			Питома вага, %		
	2022 р.	2023 р.	абсолютне відхилення (+,-)	2022 р.	2023 р.	абсолютне відхилення (+,-)
1	2	3	4	5	6	7
Власний капітал – усього	-850469	-925021	-74552	-100	-100	-
Зареєстрований капітал	5	5	0	0,0006	0,0005	-0,0001
Капітал у дооцінках	-	-	-	-	-	-
Додатковий капітал	259290	392789	133499	30,49	42,46	11,97
Резервний капітал	-	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(1109759)	(1317810)	208051	-130,49	-142,46	-11,97
Неоплачений капітал	5	5	0	-0,0006	-0,0005	0,0001
Вилучений капітал	-	-	-	-	-	-

Джерело: розраховано автором за матеріалами [Додаток А, Г]

За аналізований період відбулося зменшення власного капіталу на 74 552 тис. грн. що становив на кінець року - 925021 тис. грн. Зменшення відбулось за рахунок збитку що зменшило суму нерозподілених прибутків з -1109759 тис. грн. до -1317810 тис. грн. Природно що зрушення у складі структури капіталу показують на

зменшення складу нерозподілений прибутку на -11,97 в.п. Збільшення нерозподіленого прибутку призвела до збільшення питомої ваги додаткового капіталу на 11,97 в.п. Потрібно відмітити що резервний капітал на підприємстві зовсім відсутній. Відсутність резервного капіталу позбавляє підприємство фінансового ресурсу для покриття збитків і зниження фінансового навантаження, що негативно впливає на загальну стійкість і перспективи його подальшого розвитку. Таким чином, основними завданнями для КП «Теплопостачання міста Одеси» є пошук шляхів підвищення рентабельності діяльності, оптимізація витрат та залучення додаткових фінансових ресурсів для формування резервного капіталу. Це забезпечить можливість ефективнішого управління власним капіталом і стабілізації фінансового стану підприємства в довгостроковій перспективі.

Задля оцінки структури та динаміки позикового капіталу КП «Теплопостачання міста Одеси» проведено аналіз основних компонентів зобов'язань підприємства, зокрема довгострокових та поточних зобов'язань. У таблиці 2.3 наведено показники складу, структури та динаміки позикового капіталу підприємства за період з 2022 до 2023 року, що дає можливість оцінити тенденції у змінах зобов'язань та їх вплив на загальну фінансову стійкість.

Таблиця 2.3

Аналіз складу, структури та динаміки позикового капіталу підприємства

Показник	Сума, тис. грн.			Питома вага, %		
	2022 р.	2023 р.	абсолютне відхилення (+,-)	2022 р.	2023 р.	абсолютне відхилення (+,-)
1	2	3	4	5	6	7
Позиковий капітал - усього	2 824 746	3 180 592	355 846	100	100	-
1. Довгострокові зобов'язання – усього, у тому числі:	508 000	547 372	39 372	17,98	17,21	-0,77
1.1. Кредити банків	-	-	-	-	-	-
1.2. Інші довгострокові фінансові зобов'язання	508 000	547 372	39 372	17,98	17,21	-0,77
1.3. Відстрочені податкові зобов'язання	-	-	-	-	-	-
1.4. Інші довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	-	-

2. Поточні зобов'язання – усього, у тому числі:	2 316 746	2 633 220	316 474	82,02	82,79	0,77
2.1. Кредити та займи	-	-	-	-	-	-
2.2. Кредиторська заборгованість – усього, у тому числі	2 316 746	2 633 220	316 474	82,02	82,79	0,77
2.2.1. за довгостроковими зобов'язаннями	177344	204309	26965	6,28	6,42	0,15

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7
2.2.2. за товари, роботи, послуги	1193053	1489789	296736	42,24	46,84	4,60
2.2.3. за розрахунками з бюджетом	22167	3694	-18473	0,78	0,12	-0,67

Джерело: розраховано автором за матеріалами [Додаток А, Г]

За аналізований період відбулося збільшення позикового капіталу на 355 846 тис. грн. що на кінець року становить 3 180 592 тис. грн. збільшення відбулось, у першу чергу, за рахунок приросту кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 296736 тис. грн.. та інших довгострокових фінансових зобов'язань на 39 372 тис. грн. чи на 24,87% і 7,75% відповідно. У той же час відбулось зменшення кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на суму 18473 тис. грн.

Відбулись відповідні структурні зрушення, а саме збільшення структури кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 4,60 в.п. що призвело до загального збільшення структури кредиторської заборгованості на 0,77 в.п. маємо відмітити що підприємство не має довгострокових та короткострокових кредитів що пояснюється тим що підприємство є одержувачем бюджетних коштів і є суспільно важливим.

Для оцінки фінансової діяльності КП «Теплопостачання міста Одеси» важливо дослідити рух грошових коштів за аналізований період, звернувши особливу увагу на операційні потоки, що складають основну частину надходжень і витрат підприємства. таблиця 2.4 містить дані про структуру та динаміку грошових потоків підприємства, включаючи загальні показники надходжень, витрат, а також чистого

руху коштів, що дозволяє оцінити ефективність управління грошовими ресурсами і поточну ліквідність.

За аналізований період відбулося збільшення чистого руху грошових коштів на підприємстві на 80888 тис. грн. Це відбулося за рахунок того що темпи зростання надходження коштів перевищують темпи зростання витрачання. Загалом за 2023 р. на підприємство надійшло 2484582 тис. грн., з боку витрачання, вони становлять 2506397 тис. грн.

Таблиця 2.4

Аналіз складу, структури та динаміки грошових потоків підприємства

Показники грошових потоків	Сума, тис. грн.			Темп зростання, %	Структура, %		
	2022 р.	2023 р.	відхилення (+, -)		2022 р.	2023 р.	відхилення (+, -)
1	2	3	4	5	6	7	8
Надходження – усього	2351161	2484582	133421	105,67	100	100	-
Витрачання – усього	2453864	2506397	52533	102,14	100	100	-
Чистий рух – усього, у тому числі:	-102703	-21815	80888	21,24	-	-	-
Операційної діяльності:							
Надходження	2351161	2484582	133421	105,67	100	100	-
Витрачання	2453864	2506397	52533	102,14	100	100	-
Чистий рух	-102703	-21815	80888	21,24	-	-	-
Інвестиційної діяльності:							
Чистий рух	-	-	-	-	-	-	-
Фінансової діяльності:							
Чистий рух	-	-	-	-	-	-	-

Джерело: розраховано автором за матеріалами [Додаток В, Е]

Варто відмітити що на підприємстві відсутній рух коштів від інвестиційної діяльності та фінансової діяльності що призводить до того що структурних зрушень у великих категоріях грошового руху не відбулося. В операційній діяльності підприємства реалізації продукції товарів, робіт, послуг займає 74,68% в.п у структурі усіх надходжень, а цільове фінансування 24,59%. У структурі витрачань переважає витрачання на оплату товарів, робіт, послуг, саме 78,99%, наступними є

витрачання на оплату праці 11% і витрачання на зобов'язання з податків та зборів 4,6%.

Для оцінки фінансового стану та ефективності управління грошовими потоками КП «Теплопостачання міста Одеси» необхідно проаналізувати основні коефіцієнти, що характеризують рівень ліквідності, оборотності та достатності грошових коштів. таблиця 2.5 містить дані про ключові фінансові показники за 2022 та 2023 роки, які дозволяють простежити зміни в ефективності використання грошових коштів підприємства.

Таблиця 2.5

Аналіз ефективності використання грошових коштів на підприємстві

Коефіцієнт	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-)
1	2	3	4
Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	1,169	-0,166	-1,335
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	0,958	0,991	0,033
Коефіцієнт ефективності грошового потоку	-0,042	-0,009	0,033
Коефіцієнт оборотності грошових коштів	14,182	15,730	1,548
Тривалість обороту грошових коштів, днів	35	25	-10

Джерело: розраховано автором за матеріалами [Додаток В, Е]

У поточному році за коефіцієнтом достатності чистого грошового потоку 2022 року спостерігається значення 1,169, що засновано на негативному приросту залишків оборотних активів і від'ємному грошовому потоці. Показник 2023 року є більш придатливим для аналізу, із значенням -0,166 він показує що підприємство не здатне акумулювати грошові кошти на поточні потреби підприємства.

Коефіцієнт ліквідності грошового потоку збільшився з 0,958 до 0,991, що вказує на збільшення здатності підприємства використовувати свої грошові ресурси для вирішення поточних фінансових зобов'язань. Це засновано на тому що у 2023 році надходження і витрачання коштів майже збігались.

Збільшення коефіцієнта ефективності грошового потоку з -0,042 до -0,009 свідчить про більш ефективне управління грошовими потоками та можливе

покращення оптимізації фінансових процесів на підприємстві що майже досягнуло фінансової рівноваги. Збільшення коефіцієнта оборотності грошових коштів на 1,548 також вказує на виправлення ситуації в управлінні грошовими ресурсами.

Зменшення тривалості обороту грошових коштів на 10 днів може вказувати на прискорення в операційних або фінансових процесах. Загальною тенденцією є неоднозначний фінансовий стан підприємства, з відзначеними позитивними та негативними аспектами у операційній. Оцінка цих коефіцієнтів має важливе значення для вивчення фінансової стійкості та ефективності управління ресурсами підприємства.

Для розуміння стану основних засобів підприємства та їх впливу на фінансову стабільність, важливо оцінити показники фізичного стану та зносу основних засобів. таблиця 2.6 містить дані щодо первісної вартості, суми зносу та балансової вартості основних засобів підприємства за 2022 та 2023 роки.

Таблиця 2.6

Оцінка фізичного стану основних засобів

Показники	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-)
1	2	3	4
Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	1339847	1536521	196674
Сума зносу основних засобів, тис. грн.	605975	653691	47716
Балансова вартість основних засобів, тис. грн.	733872	882830	148958
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,452	0,425	-0,027
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,548	0,575	0,027

Джерело: розраховано автором за матеріалами [Додаток А, Г]

Отримані показники свідчать про значні зміни у фізичному стані основних засобів протягом аналізованого періоду. Зафіксований приріст первісної вартості, зносу та балансової вартості свідчить про збільшення як кількості, так і цінності цих активів. Проте, зменшення коефіцієнта зносу та протидіюче збільшення коефіцієнта придатності є невеликими. Це вказує на те, що основні засоби піддаються інтенсивному фізичному зносу та зменшується їх загальна придатність. Це вимагає

уваги та додаткових заходів для збереження та підтримки функціональності цих активів.

Вчасні заходи підтримки допоможуть зберегти оптимальний рівень функціональності та продуктивності основних засобів, що є важливим для успішної діяльності підприємства та забезпечення його конкурентоспроможності на ринку. Такий підхід до управління основними засобами допоможе зберегти ефективність виробничих процесів та оптимізувати витрати на їх утримання у майбутньому.

Для аналізу ліквідності підприємства важливо оцінити співвідношення ліквідних активів та зобов'язань за різними групами. таблиця 2.7 показує рівень ліквідності на балансі підприємства за 2022 та 2023 роки, розглядаючи найбільш ліквідні, швидкоореалізовувані, повільноореалізовувані та важкоореалізовувані активи разом з відповідними зобов'язаннями.

Таблиця 2.7

Оцінка рівня ліквідності на балансу підприємства, тис. грн.

Активи	Розмір		Пасиви	Розмір		Надлишок(+) Нестача (-)	
	2022 р.	2023 р.		2022 р.	2023 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Найбільш ліквідні, А ₁	132099	110284	Найтерміновіші зобов'язання П ₁	1607496	1915812	- 1475397	- 1805528
Швидкоореалізовувані А ₂	588457	632737	Короткострокові П ₂	709250	717408	-120 793	-84671
Повільноореалізовувані А ₃	503391	612121	Довгострокові П ₃	508000	547372	-4 609	64749
Важкоореалізовувані А ₄	750330	900429	Постійні П ₄	-850469	-925021	1 600 799	1825450
Баланс	1974277	2255571	Баланс	1974277	2255571	х	х

Джерело: розраховано автором за матеріалами [Додаток А, Г]

Підприємство потребує комплексних заходів для вирішення проблеми ліквідності та покращення свого фінансового стану. Його баланс як у попередньому, так і в звітному роках не відповідав вимогам абсолютної ліквідності, що свідчить про труднощі з покриттям найбільш нагальних фінансових потреб. Виявлено, що

найбільш ліквідних активів недостатньо для покриття термінових зобов'язань, і цей дефіцит за звітний рік зріс з 1 475 397 тис. грн до 1 805 528 тис. грн. Хоча підприємство має значних короткострокових та довгострокових зобов'язань, його швидкоореалізовувані та повільноореалізовувані активи також не здатні компенсувати нестачу найбільш ліквідних активів. Негативне значення постійних пасивів у структурі власного капіталу та доходів майбутніх періодів ще раз підтверджує складну фінансову ситуацію, з якою стикається підприємство.

Для більш детального розуміння платоспроможності КП «Теплопостачання міста Одеси» проведено розрахунок ключових коефіцієнтів ліквідності, які представлені в таблиці 2.8. Ці коефіцієнти дозволяють оцінити здатність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання за рахунок наявних активів. Аналіз динаміки цих показників дає змогу виявити тенденції та потенційні ризики, пов'язані з платоспроможністю.

Таблиця 2.8

Аналіз показників, що характеризують ліквідність підприємства

Показники	Формула розрахунку	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-)
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\frac{A1 + A2 + A3}{P1 + P2}$	0,528	0,515	-0,014
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{A1 + A2}{P1 + P2}$	0,311	0,282	-0,029
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{A1}{P1 + P2}$	0,057	0,042	-0,015

Джерело: розраховано автором за матеріалами [Додаток А, Г]

Для покращення платоспроможності підприємству необхідно зосередитися на оптимізації управління грошовими потоками, залученні додаткових джерел фінансування, реструктуризації зобов'язань та своєчасному закритті дебіторської заборгованості. Виявлено, що жоден із коефіцієнтів ліквідності у звітному періоді не досягнув задовільного рівня. Коефіцієнти швидкої та абсолютної ліквідності зменшилися на 0,029 та 0,015 відповідно, у порівнянні з 2022 роком, тоді як коефіцієнт загальної ліквідності зменшився на -0,014. Це свідчить про те, що

підприємство стикається з нестачею платіжних засобів для покриття своїх зобов'язань, що є ознакою неплатоспроможності.

Оцінка оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, яка представлена у таблиці 2.9, доповнює аналіз ліквідності, показуючи ефективність управління активами та зобов'язаннями підприємства.

За аналізований період чистий дохід підприємства зменшився на 138632 тис. грн., у той же час дебіторська і кредиторська заборгованості зростали на 44280 тис. грн. та 277828 тис. грн. відповідно. Це призвело до збільшення коефіцієнтів оборотності заборгованостей та, відповідно термінів погашення. Це свідчить про погіршення параметрів фінансової стійкості підприємства оскільки темпи росту поточної кредиторської заборгованості перевищують темпи росту дебіторської заборгованості.

Таблиця 2.9

Аналіз оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Показник	2022 р.	2023 р.	абсолютне відхилення (+,-)	Темп росту, %
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	1873414	1734782	-138632	92,60
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	588 457	632 737	44280	107,52
Поточна кредиторська заборгованість, тис. грн.	1 462 320	1 740 148	277828	119,00
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,184	2,742	-0,442	86,12
Термін погашення дебіторської заборгованості, днів	113	131	18	116,12
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,281	0,997	-0,284	77,82
Термін погашення кредиторської заборгованості, днів	281	361	80	128,51

Джерело: розраховано автором за матеріалами [Додаток А, Б, Г, Д]

2.2 Аналіз стану обліку розрахунків з бюджетом за податком на прибуток підприємств

Аналіз стану обліку розрахунків з бюджетом за податком на прибуток на підприємстві КП «Теплопостачання» є важливим аспектом для оцінки фінансової діяльності цього суб'єкта господарювання, а також його відповідності нормативно-правовим актам та принципам податкового обліку. Підприємство КП «Теплопостачання», як надавач комунальних послуг, зобов'язане дотримуватися вимог податкового законодавства, щоб забезпечити стабільність своїх фінансових потоків та мінімізувати ризики фінансових санкцій з боку держави. Розглядаючи цей аспект на прикладі КП «Теплопостачання», доцільно звернути увагу на специфіку діяльності підприємства, яка впливає на особливості обліку податку на прибуток, що підлягає перерахуванню до бюджету.

Облікова політика КП «Теплопостачання міста Одеси» щодо податку на прибуток базується на вимогах міжнародних стандартів фінансової звітності на яку підприємство перейшло 1 січня 2018р., а також положеннях Податкового кодексу України. Вона визначає порядок розрахунку та відображення в обліку податкових зобов'язань і відстрочених податкових активів і зобов'язань. Зокрема, відповідно до вимог МСФЗ 12, підприємство здійснює щорічний розрахунок відстрочених податкових активів (зобов'язань) за підсумками звітного року з їх подальшим відображенням у відповідних звітних формах. У проміжній фінансовій звітності приводяться суми відстрочених податкових активів (зобов'язань), розрахованих за станом на 31 грудня попереднього звітного року.

Для розрахунку податку на прибуток КП «Теплопостачання» використовує метод відповідності доходів і витрат. При цьому важливо, щоб доходи і витрати, пов'язані з однією операцією, визнавались одночасно, що дозволяє досягти точності у відображенні фінансових результатів і обліку податкових зобов'язань. Розрахунок податкових активів і зобов'язань виконується бухгалтерським відділом на чолі з головним бухгалтером, який відповідає за методологічну єдність облікових процесів, їх відповідність законодавчим нормам, а також за організацію контролю над операціями, пов'язаними з нарахуванням та сплатою податку на прибуток підприємств.

Ключовою особливістю облікової політики підприємства є обов'язковість ведення автоматизованого бухгалтерського обліку з використанням спеціалізованого програмного комплексу, що дозволяє уникати помилок при розрахунках та зберігати необхідні документи протягом встановленого терміну. На підприємстві впроваджена автоматизована комп'ютерна система бухгалтерського обліку «ІТ-підприємство» для обробки облікових документів. Служба теплозбуту, у свою чергу, використовує програмний комплекс «БІАС», який є спеціалізованим для цієї діяльності.

Підприємство застосовує прямолінійний метод амортизації основних засобів, який узгоджується з положеннями ПКУ та міжнародними стандартами обліку. Це забезпечує рівномірний розподіл вартості активів на витрати, що відображається у складі податкових витрат, впливаючи на величину податку на прибуток.

Розглядаючи податковий облік КП «Теплопостачання міста Одеси», важливо звернути увагу на порядок складання податкової декларації з податку на прибуток підприємств, оскільки вона є ключовим документом, що відображає фінансові зобов'язання підприємства перед бюджетом. Для повного розуміння складу податкового зобов'язання з податку на прибуток підприємств розглянемо детальніше структуру декларації (Додаток Ж) та додатки до неї (Додаток И, К) за підсумком 2022 року, оскільки 2023 рік визначився негативним фінансовим результатом. Вони містять важливі показники, що формують підсумкову суму податку та забезпечують прозорість оподаткування.

Податкова декларація з податку на прибуток підприємств передбачає можливість для певних категорій платників застосовувати спеціальні умови оподаткування, залежно від їхньої діяльності або особливого статусу. До таких категорій належать підприємства, які займаються сільськогосподарським виробництвом, банки, страхові компанії, учасники індустріальних парків, суб'єкти лотерейної та гральної діяльності, представництва нерезидентів, громадські організації осіб з інвалідністю, платники на спрощеній системі, а також резиденти Дія Сіті. Для КП «Теплопостачання міста Одеси» жодні спеціальні відмітки щодо особливого режиму або умов обчислення податку на прибуток у декларації не

застосовуються. Це означає, що підприємство сплачує податок на прибуток на загальних умовах, без використання пільг або зниженої ставки, що регулюється стандартним підходом до обчислення податкових зобов'язань.

Згідно з податковою декларацією КП «Теплопостачання міста Одеси» за 4-ий квартал 2022 року (Додаток Ж), підприємство задекларувало загальний дохід у розмірі 3 034 705 803 грн без урахування непрямих податків. Фінансовий результат до оподаткування склав 187 927 655 грн. Однак, після коригування на позитивну суму податкових різниць у розмірі 426 609 015 грн., база оподаткування збільшилася до 614 536 670 грн.

Податок на прибуток розраховувався за стандартною ставкою 18%, що призвело до зобов'язання у 110 616 601 грн., яке було відображено у фінансових звітах підприємства за 2022 рік. Порівнюючи це з податковою декларацією за 3 квартал 2022 року, де сума податку становила 91 787 466 грн., можна констатувати, що додаткове нарахування податку на прибуток за 4 квартал 2022 року склало 18 829 135 грн. Таким чином, податкове зобов'язання КП «Теплопостачання міста Одеси» на кінець 2022 року відображає приріст, пов'язаний з підвищенням бази оподаткування та відповідним коригуванням податків для остаточного періоду звітного року. Важливо зазначити що підприємство не має прибутку звільненого від оподаткування чи інших видів доходів що оподатковуються за особливими методами.

Згідно з додатком АМ до податкової декларації з податку на прибуток підприємств за 4 квартал 2022 року (Додаток И), підприємство класифікує свої основні засоби по групах, таким як А3 (будинки), А4 (машини та обладнання), А5 (транспортні засоби), група 6 (інструменти, прилади, інвентар, меблі) та група 9 (інші основні засоби). Крім того, виділяються групи нематеріальних активів Н5 (авторське право) та Н6 (інші нематеріальні активи). Для кожної з цих груп визначається первісна вартість та сума амортизації, відповідно до правил, встановлених Податковим кодексом України. Різниця між цими показниками визначає залишкову вартість зазначену у додатку.

Податкова балансова вартість основних засобів може відрізняється від бухгалтерської, оскільки підходи до їх визначення у цих двох видах обліку різняться. На кінець 2022 року було зафіксовано різницю у сумі 1 949 тис. грн. Варто зазначити, що підприємство розраховує мінімально допустимих строків амортизації для груп 3, 4, 5 та 9 основних засобів відповідно до підпунктів 43 та 431 підрозділу 4 розділу XX Податкового кодексу України, адже у обліковій політиці підприємства термін корисного використання основних засобів і нематеріальних активів встановлюється з урахуванням критеріїв, визначених статтями 138.3.1–138.3.4 ПКУ.

Загальним підсумком розрахована сума амортизації за звітний (податковий) період за 2022 рік дорівнює 46 460 613 грн., та буде включена до додатку РІ як податкова різниця на сума розрахованої амортизації основних засобів або нематеріальних активів відповідно до пункту статті 138 Податкового кодексу України.

За додатком РІ до податкової декларації з податку на прибуток підприємств за 4 квартал 2022 року (Додаток К) виділено різниці які виникли за рік. Серед різниць на які збільшується фінансовий результат за кодом 1.1.1 сума нарахованої амортизації основних засобів або нематеріальних активів на суму 52 289 220 грн; за кодом 2.1.1 сума витрат на формування резерву сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків на суму 10 858 898 грн. та за кодом 2.1.2 сума витрат на формування резерву сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів) на суму 410 257 696 грн. Загалом 473 405 814 грн.

Серед різниць на які зменшується фінансовий результат за кодом 1.2.1 АМ сума розрахованої амортизації основних засобів або нематеріальних активів розглянута раніше 46 460 613 грн. та за кодом 2.2.3 Сума списаної дебіторської заборгованості (у тому числі за рахунок створеного резерву сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів)) на суму 336 186 грн. Загалом 46 796 799 грн. Різниця між збільшенням та зменшенням фінансового результату дорівнює 426 609 015 грн. що збільшило базу оподаткування. Серед різниць які використовувало підприємство у інші роки

zareestrovano 1.1.2 i vidpovidno 1.2.2 pri likvidatsii ob'ekta osnovnih zasobiv, 2.2.1.1 yak sumu korигування zabezpechen' na maybutni vitrati ta 3.2.4 yak sumu vid'emnogo znachennia ob'ekta opodatkuвання za minuuiy podatkoviy rik.

Таблиця 2.9 надає динаміку показників, що характеризують податок на прибуток підприємства за період з 2021 по 2023 роки, розбиваючи їх по кварталах. Вона відображає зміну загального доходу, фінансового результату до оподаткування, податкових різниць, бази оподаткування та нарахованого податку на прибуток. Особливу увагу варто звернути на рівень сплати податку, який вказує на зміну зобов'язань підприємства перед бюджетом. У таблиці також представлені дані щодо нарахувань податку на прибуток, що дозволяють оцінити ефективність фінансової та податкової політики підприємства. Аналіз таблиці 2.9 показує, що протягом трьох років досліджуване підприємство сплатило 119.4 млн. грн податку на прибуток. Спостерігаються значні коливання податкових різниць, особливо у четвертому кварталі кожного року. Це ймовірно пов'язано з операціями зі створення, коригування та використання резервів та забезпечень у кінці року, зокрема на сумнівні борги та майбутні витрати. Відсутність нарахувань податку на прибуток у другому кварталі кожного року може вказувати на сезонний характер діяльності підприємства.

Таблиця 2.10

Динаміка показників що характеризують податок на прибуток підприємств за період 2021-2023 років, млн. грн.

Показники	2021 рік				2022 рік				2023 рік			
	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Загальний дохід	1027,0	1163,9	1210,9	2628,8	1554,3	1696,3	2167,4	3034,7	1458,7	1580,4	1720,2	2477,3
Фінансовий результат до оподаткування	-250,3	-354,0	-451,6	167,7	266,6	232,7	493,2	187,9	207,6	102,0	3,8	-147,5
Податкові різниці	1,5	3,1	4,6	-118,7	1,2	2,8	16,7	426,6	0,3	-10,2	0,4	128,0
База оподаткування	-248,8	-350,9	-447,0	48,9	267,8	235,5	509,9	614,5	207,9	91,8	4,2	-19,5
Податок на	0,0	0,0	0,0	8,8	48,2	42,4	91,8	110,6	37,4	16,5	0,8	0,0

прибуток												
Сума податку попереднього періоду	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	48,2	42,4	91,8	0,0	37,4	16,5	0,8
Нарахування податку на прибуток	0,0	0,0	0,0	8,8	48,2	-5,8	49,4	18,8	37,4	-20,9	-15,8	-0,8
Рівень сплати податку на прибуток, %	0,0	0,0	0,0	0,3	3,1	2,5	4,2	3,6	2,6	1,0	0,0	0,0

Джерело: розраховано автором

Порівнюючи рівень сплати податку на прибуток КП «Теплопостачання міста Одеси» з середнім показником по КВЕД 35.30 «Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря», який за даними Державної податкової служби України (до 2021 року) становить 0.11%, можна зробити висновок про вищий рівень податкового навантаження на досліджуване підприємство. Слід зазначити, що дані ДПС застарілі і охоплюють тільки 2021 рік, тому порівняння може бути не повністю репрезентативним.

Для відображення операцій з нарахування податку на прибуток у бухгалтерському обліку підприємство використовує відповідну типову кореспонденцію субрахунків. Дт 98 «Податкове зобов'язання» / Кт 641 «Розрахунки за податками» для відображення суми нарахованого податку на прибуток.

Ця проводка демонструє, як суму податку, яка підлягає сплаті, слід врахувати як зобов'язання підприємства перед державним бюджетом. Використання правильної кореспонденції субрахунків допомагає точно відображати фінансовий стан компанії і забезпечує відповідність фінансової документації чинному законодавству.

Таблиця 2.11 ілюструє типовий порядок кореспонденції рахунків, пов'язаний з податком на прибуток на підприємстві. Такі операції є невід'ємною частиною процесу обліку податкових зобов'язань та активів, що забезпечує правильне формування податкових витрат і зобов'язань у фінансовій звітності підприємства.

Таблиця 2.11

Типова кореспонденція рахунків з податку на прибуток

Господарська операція	Дт	Кт	Сума, грн.
1	2	3	4
Нараховані витрати з податку на прибуток	981	641	18829135,00
Визнано відстрочений податковий актив зі створення резерву сумнівних боргів	17	981	846385,28
Списано відстрочений податковий актив з корегуванням резерву сумнівних боргів	981	17	60513,48
Віднесено витрати з податку на прибуток на фінрезультат	791	981	18043263,2

Джерело: складено автором

При складанні бухгалтерських проводок з податку на прибуток важливо враховувати як відстрочені податкові зобов'язання, так і відстрочені податкові активи та зобов'язання. Відстрочені податкові активи та зобов'язання виникають унаслідок тимчасових податкових різниць між бухгалтерським та податковим обліком, і їх облік може суттєво вплинути на звітність.

Типова кореспонденція рахунків з відстрочених податків включає Визнання відстрочених податкових активів: Дт 17 «Відстрочені податкові активи» / Кт 98 «Податок на прибуток від звичайної діяльності» Це відображає очікувані економічні вигоди від майбутнього використання податкових активів, які виникають із тимчасових різниць, що підлягають відрахуванню.

Визнання відстрочених податкових зобов'язань Дт 98 «Податок на прибуток від звичайної діяльності» / Кт 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» відображає очікувані податкові зобов'язання в майбутніх періодах, викликані тимчасовими різницями, що підлягають включенню до оподатковуваного прибутку. Якщо відстрочені податкові активи або зобов'язання були реалізовані в поточному періоді, їх необхідно списати та відобразити у фінансовий результат: наприклад, списання активу – Дт 98 / Кт 17 або списання зобов'язання – Дт 54 / Кт 98.

2.3 Підсумковий аналіз фінансово-економічної діяльності комунального підприємства та шляхи її вдосконалення

Комунальне підприємство «Теплопостачання міста Одеси», зареєстроване як великий платник податків і функціонує на загальній системі оподаткування, зосереджується на виробництві та постачанні теплової енергії. Це підприємство, яке фінансується з бюджету, є частиною реєстру природних монополій, але не включено до реєстру неприбуткових установ.

Один з важливих пріоритетів підприємства — це модернізація та покращення міської системи теплопостачання, що включає впровадження новітніх технологій та підвищення енергоефективності, щоб зменшити негативний вплив на довкілля. Ці кроки сприяють економічній ефективності та задовольняють соціально-економічні потреби міста. Щоб відповідати на зростаючий попит, підприємство постійно розширювало свій вплив і вдосконалювало свої енергетичні установки. Для підвищення продуктивності та оптимізації бізнес-процесів на підприємстві КП «Теплопостачання міста Одеси» важливим є застосування сучасних методів управління, що дозволять ефективно розпоряджатися ресурсами та персоналом. Впровадження новітніх технологій обробки даних та аналітики дасть змогу управляти кадрами та підвищити їх ефективність. Велика кількість працівників потребує ефективного менеджменту для досягнення максимальних результатів.

У специфічних умовах підприємства, коли витрати на виробництво перевищують чистий дохід, важливо знайти шляхи зменшення собівартості продукції. Недостатність оборотних коштів для покриття зобов'язань пояснюється завданнями, поставленими перед підприємством. Для поліпшення фінансової ситуації необхідно скоротити поточні зобов'язання та залучити нові джерела власного капіталу, зокрема, через перегляд умов співпраці з постачальниками. Крім того, задля підвищення обіговості оборотних коштів доцільно зосередитись на вирішенні проблем з дебіторською заборгованістю. Для цього необхідно вживати заходів з метою скорочення числа абонентів, які не виконують своїх зобов'язань, забезпечуючи тим самим стабільність фінансового стану підприємства.

У нинішніх умовах воєнного стану підприємство стикається з різними викликами, які суттєво впливають на його діяльність. Зокрема, через воєнні дії можуть бути пошкоджені важливі інфраструктурні об'єкти, такі як трубопроводи та системи електропостачання, а також обмежений доступ до необхідних ресурсів, таких як газ і паливо, критично важливих для виробництва тепла. Це може призвести до зниження загального попиту на теплопостачання, особливо з урахуванням можливої міграції населення та зменшення кількості споживачів.

Крім того, згідно із Законом «Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування», встановлено мораторій на підвищення тарифів на енергію для всіх категорій споживачів на період дії воєнного стану та шість місяців після його завершення [22]. Це означає, що підприємство не може підвищувати ціни, але очікує компенсацію за тарифи та можливі збитки від зниження кількості абонентів і завданих війною пошкоджень. Держава планує фінансувати ці компенсації з бюджетних коштів, щоб підтримати підприємства у складних економічних умовах.

Протягом аналізованого періоду власний капітал підприємства зменшився через збитки, що суттєво скоротило нерозподілений прибуток. Відсутність резервного капіталу обмежує підприємство у покритті збитків та зниженні фінансового навантаження, що негативно впливає на його стійкість і розвиток. Це вказує на необхідність удосконалення управління капіталом, включно з пошуком нових джерел фінансування, оптимізацією витрат і створенням резервного капіталу для забезпечення більшої фінансової стабільності в майбутньому.

Окрім цього, підприємство потребує заходів для покращення ліквідності, адже його баланс не відповідає вимогам абсолютної ліквідності, що створює труднощі з покриттям поточних фінансових зобов'язань. Комплексні рішення, зокрема підвищення рентабельності та своєчасне закриття дебіторської заборгованості, можуть допомогти забезпечити ефективніше управління грошовими потоками й покращити фінансовий стан підприємства. Для забезпечення стійкого розвитку КП «Теплопостачання міста Одеси» в умовах економічних та соціальних викликів

необхідне комплексне впровадження стратегічних рішень, орієнтованих на покращення фінансових показників, управління ризиками та оптимізацію ресурсів. Підприємству варто розглянути можливість залучення довгострокових інвестицій для модернізації обладнання, що дозволить зменшити експлуатаційні витрати та підвищити енергоефективність.

Крім того, підприємству важливо співпрацювати з державними органами. Цей фактор є критичним для підтримки фінансової рівноваги, оскільки обмеження в тарифній політиці може створити додатковий фінансовий тиск. Державна підтримка у вигляді компенсацій допоможе зменшити навантаження на підприємство та сприятиме стабільності його роботи в умовах обмежених можливостей для збільшення доходів.

Огляд ключових податкових показників за кілька років дає змогу побачити річні та квартальні коливання, що свідчить про можливу сезонність доходів та вплив коригувань для резервів і забезпечень. Податкове навантаження компанії виявляється вищим за середньогалузевий рівень, хоча доступні порівняльні дані обмежені. Компанія використовує стандартні бухгалтерські записи для відображення податкових витрат та зобов'язань, що забезпечує точне фінансове звітування.

Загалом, у довгостроковій перспективі КП «Теплопостачання міста Одеси» необхідно орієнтуватися на підвищення операційної ефективності та сталий розвиток. Це передбачає вдосконалення управлінських процесів, зміцнення кадрового потенціалу та підвищення соціальної відповідальності. Завдяки комплексному підходу до оптимізації та розвитку підприємство матиме можливість не лише стабілізувати свій фінансовий стан, але й закріпити свої позиції як важливого енергопостачальника для міста в умовах післявоєнного відновлення.

РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

3.1 Теоретично методичні засади контролю розрахунків з бюджетом за податком на прибуток підприємств

Контроль розрахунків з бюджетом за податком на прибуток підприємств є важливим аспектом управління фінансовими ресурсами та виконанням податкових зобов'язань. Ефективне управління цими розрахунками дозволяє підприємству своєчасно та правильно виконувати обов'язки перед державою, знижувати податкові ризики та уникати фінансових санкцій. Податок на прибуток є одним із основних джерел наповнення бюджету, тому його контроль має вагоме значення для державних контролюючих органів.

Зовнішній контроль розрахунків з бюджетом за податком на прибуток здійснюється податковими органами, які відповідають за дотримання підприємствами податкового законодавства і належне наповнення бюджету. Основною метою такого контролю є перевірка правильності, повноти і своєчасності нарахування та сплати податку на прибуток. Під час перевірок податкові органи використовують різні методи, зокрема камеральні та виїзні перевірки, щоб визначити, чи дотримувалося підприємство встановлених вимог. Камеральні перевірки, як правило, проводяться безпосередньо у приміщенні податкового органу на основі податкових декларацій, тоді як виїзні перевірки потребують присутності інспекторів на підприємстві для більш глибокого аналізу.

Зовнішній контроль також включає превентивні заходи, такі як роз'яснювальна робота з підприємствами щодо змін у податковому законодавстві та надання консультацій з питань обліку податку на прибуток. Податкові органи можуть використовувати ризик-орієнтований підхід для вибору об'єктів перевірки, що дозволяє зосереджувати ресурси на підприємствах із потенційними порушеннями. Ефективний зовнішній контроль сприяє зниженню податкових

ризиків для держави, підвищенню податкової дисципліни серед платників податків і, в результаті, збільшенню доходів бюджету.

Принципи контролю є основою для ефективного та справедливого здійснення контролю у різних сферах діяльності, включаючи державне управління, господарство та соціально-культурну діяльність. Вони визначають правила та підходи до організації контролю, забезпечують його об'єктивність і результативність. Принцип універсальності передбачає, що контроль має охоплювати всі аспекти функціонування суспільства, систематичність вимагає регулярного та планомірного проведення контрольних заходів, а безсторонність гарантує неупередженість та відсутність впливу зацікавлених осіб на результати. Принцип реальності вимагає наявності кваліфікованих кадрів для здійснення контролю, а дієвість, оперативність та результативність орієнтовані на швидке реагування на порушення та їхнє усунення. Принцип гласності призиває зробити результати контролю доступними для громадськості та відповідних органів, сприяючи прозорості та підзвітності в управлінні.

Важливо також зазначити, що деякі принципи контролю дублюють один одного, що призводить до плутанини та ускладнює їх практичне застосування. Наприклад, принципи доступності, відкритості та публічності по суті деталізують принцип гласності. Оперативність розширює принцип своєчасності, а своєчасне повідомлення про відхилення його деталізує. Масовість та всеосяжність є синонімами, як і вибірковість, альтернативність та пріоритетність. Регулярність, систематичність, періодичність та постійність також виражають схожі аспекти контролю. Деякі принципи, такі як прозорість контрольних дій чи несуперечність результатів контролю, потребують додаткового роз'яснення, оскільки їх зміст та зв'язок з ефективністю контролю не є очевидними. Для уникнення неоднозначностей та суб'єктивізму у визначенні принципів контролю необхідно керуватися критеріями об'єктивності, необхідності, універсальності та здійсненності [23].

Теоретичні та методичні засади контролю розрахунків з бюджетом за податком на прибуток включають комплекс методів і підходів, що

використовуються підприємствами для забезпечення точності, повноти та своєчасності податкових розрахунків. Одним із ключових елементів такого контролю є внутрішня система контролю на підприємстві, яка допомагає виявляти можливі недоліки в обліку податку на прибуток і виправляти їх до настання податкового періоду.

Внутрішній контроль розрахунків з бюджетом за податком на прибуток є складовою системи управління підприємством і спрямований на забезпечення правильності та своєчасності виконання податкових зобов'язань. Основними елементами такого контролю є моніторинг процесу нарахування податкових зобов'язань, контроль за коректністю податкових облікових записів, а також перевірка повноти сплати податку до бюджету. Внутрішній контроль покликаний попередити можливі помилки та неточності, які можуть призвести до фінансових санкцій з боку держави. Для цього підприємства можуть застосовувати процедури регулярної інвентаризації податкових облікових даних, впроваджувати спеціалізовані програми автоматизації обліку та залучати внутрішній аудит.

Крім того, внутрішній контроль сприяє вдосконаленню процесів управління податковими ризиками. Завдяки цьому підприємство має змогу своєчасно реагувати на зміни в законодавстві та адаптувати свої облікові процедури відповідно до нових вимог. Важливу роль відіграє управлінська звітність, яка надає керівництву інформацію про стан розрахунків з бюджетом, що дозволяє ухвалювати зважені рішення та уникати непередбачених витрат. Внутрішній контроль не тільки забезпечує відповідність вимогам податкового законодавства, але й допомагає підприємству оптимізувати свої фінансові операції, підвищуючи ефективність роботи в цілому.

Як показано на рисунку 3.1, податковий контроль та попередження порушень у сфері податкового контролю є двостороннім процесом що забезпечує ефективний облік та контроль розрахунків з бюджетом за податком на прибуток.

Завдання внутрішнього контролю розрахунків з бюджетом за податком на прибуток полягає в забезпеченні точності та відповідності податкових нарахувань законодавчим вимогам, а також своєчасності їх сплати. Першочерговим завданням є

перевірка правильності обчислення податку на прибуток, яка охоплює контроль за правильністю визначення об'єкта оподаткування, коректністю відображення доходів і витрат та врахування всіх податкових пільг. Це дозволяє підприємству запобігти помилкам у податковому обліку, що можуть призвести до штрафних санкцій або додаткових фінансових втрат.

Рис. 3.1. Процес перевірки та попередження порушень у сфері податкового контролю

Джерело: складено автором

Важливим завданням є також управління податковими ризиками, яке включає моніторинг змін у податковому законодавстві, своєчасне оновлення внутрішніх облікових політик і процедур відповідно до нових вимог та проведення регулярних перевірок. Внутрішній контроль має на меті не лише виконання формальних обов'язків, а й оптимізацію податкового навантаження підприємства в рамках закону. Це сприяє зниженню фінансових ризиків, покращенню фінансової стійкості та підвищенню ефективності діяльності підприємства загалом.

Для досягнення цілей внутрішній контроль має охоплювати кілька ключових аспектів, що дозволяють забезпечити повноту, точність і своєчасність податкових

розрахунків. Перший аспект — це контроль облікових даних, який передбачає перевірку відповідності всіх господарських операцій податковим вимогам. Це включає моніторинг доходів, витрат і правильності їх класифікації в бухгалтерському обліку, а також відповідності податкових звітів. Такий підхід дозволяє уникнути помилок при формуванні об'єкта оподаткування та забезпечує його відповідність законодавчим нормам.

Другий важливий аспект — управління податковими ризиками, яке охоплює ідентифікацію можливих порушень і розробку заходів щодо їх запобігання. Включення цього аспекту у внутрішній контроль дозволяє підприємству своєчасно реагувати на потенційні загрози та зменшувати їхній вплив на фінансовий стан. Ще одним важливим аспектом є навчання та підвищення кваліфікації працівників, відповідальних за податковий облік, що сприяє кращому розумінню змін у податковому законодавстві та мінімізує ймовірність помилок. Разом ці аспекти створюють ефективну систему внутрішнього контролю, яка підтримує фінансову стабільність і податкову дисципліну підприємства.

Таким чином процес податкового планування включає кілька взаємозалежних етапів, однак їх не варто сприймати як строго визначену та лінійну послідовність дій, що обов'язково призведе до зменшення податкових зобов'язань. На прикладі податку на прибуток розглянемо кроки для здійснення оптимізаційного податкового планування на підприємстві:

- На організаційно-підготовчому етапі необхідно зібрати та аналізувати данні про діяльність підприємства, його організаційну структуру, облікову політику, існуючі податкові пільги та обмеження. Дослідження податкового законодавства та судової практики щодо податку на прибуток. Визначення цілей податкового планування - мінімізація податкових зобов'язань, уникнення податкових ризиків, оптимізація податкових платежів тощо;
- Аналіз фінансово-господарської діяльності передбачає оцінку впливу різних господарських операцій на розмір податку на прибуток. Виявлення факторів, що впливають на формування бази оподаткування;

- Розробка варіантів податкового планування передбачає формування можливих сценаріїв господарської діяльності з урахуванням різних податкових режимів, пільг та методів обліку. Моделювання впливу кожного сценарію на розмір податку на прибуток та оцінку податкових ризиків кожного варіанта;
- Реалізація та контроль податкового плану, впровадження обраного варіанта в практику господарської діяльності. Моніторинг змін у податковому законодавстві та їх впливу на реалізацію плану. Коригування плану за необхідності. Документування всіх етапів податкового планування;
- Зробити оцінку ефективності податкового планування, аналіз результатів реалізації плану та їх відповідність поставленим цілям. Виявлення недоліків та шляхів удосконалення податкового планування на майбутнє.

Типові помилки, що виникають при правильності обліку, нарахуванні та сплаті податку на прибуток, можуть значно вплинути на об'єкт оподаткування. До ключових належать: неправильна класифікація доходів та витрат, яка може збільшити або зменшити фінансовий результат до оподаткування; порушення правил документообігу, що ускладнює підтвердження доходів і витрат та може призвести до податкової перевірки; завищення доходів підвищує фінансовий результат і об'єкт оподаткування; хибна оцінка доходів від курсових різниць або продажу основних засобів також веде до неправильного оподаткування; некоректний розрахунок амортизації змінює об'єкт оподаткування; помилки в розрахунку заборгованості та резервів можуть призвести до надмірного зменшення об'єкта оподаткування; відсутність умов для використання пільг викликає недоплату податку та санкції; недооцінка зобов'язань зменшує податкове навантаження, а помилки при заповненні декларацій ведуть до фінансових санкцій і витрат [24].

3.2 Напрями удосконалення облікового забезпечення для контролю розрахунків з бюджетом з податку на прибуток підприємств

Ефективне функціонування сучасного підприємства неможливе без чіткої та прозорої системи розрахунків з бюджетом, зокрема, з податку на прибуток

підприємств. Оптимізація облікового забезпечення цього процесу є важливим фактором, що впливає на фінансову стабільність. Актуальність цього питання посилюється постійними змінами податкового законодавства та необхідністю забезпечення достовірності та своєчасності податкової інформації. Удосконалення обліку і контролю розрахунків з бюджетом з податку на прибуток дозволить мінімізувати податкові ризики, оптимізувати податкові платежі та підвищити ефективність використання фінансових ресурсів підприємства.

Внутрішня система контролю за податковими розрахунками на підприємстві КП «Теплопостачання міста Одеси» має два рівні. Перший – це індивідуальна відповідальність кожного працівника за правильність виконання власних операцій (персональний контроль). Другий – це ієрархічний контроль, що реалізується бухгалтерською службою, зокрема у співпраці головного бухгалтера з бухгалтерами.

Аналіз поточного стану контролю за податковими розрахунками на підприємстві виявляє певні недоліки, які можуть призвести до фінансових втрат та проблем з податковими органами. Хоча існують елементи самоконтролю та вертикального контролю з боку головного бухгалтера, така система не є достатньо комплексною та ефективною. Такий контроль забезпечує певний рівень нагляду, він обмежений ієрархією бухгалтерської служби. Він не охоплює всі аспекти податкового обліку та не виключає можливості змови між головним бухгалтером та підлеглими. Покладання виключно на самоконтроль працівників створює ризики помилок, шахрайства та зловживань. Відсутність незалежної перевірки виконаної роботи може призвести до неточностей у податкових розрахунках та звітності.

Хоча фактор використання спеціалізованого програмного забезпечення для податкового обліку зменшує ймовірність помилок через людський фактор, для покращення контролю за податковими розрахунками необхідно впровадити більш розгалужену та багаторівневу систему внутрішнього контролю, яка включатиме формалізацію процедур - чіткий письмовий регламент процедур податкового обліку допоможе мінімізувати помилки та забезпечити стандартизацію роботи. Впровадження постійного превентивного та наступного контролю, перевірки

документів і розрахунків як до, так і після їх проведення, здійснюючи вибіркового аудит. Таким чином систему контролю розрахунків з податку на прибуток підприємства можна умовно поділити на три етапи: попередній, поточний та наступний. Детальніше заходи контролю на кожному етапі представлені на рисунку 3.2.

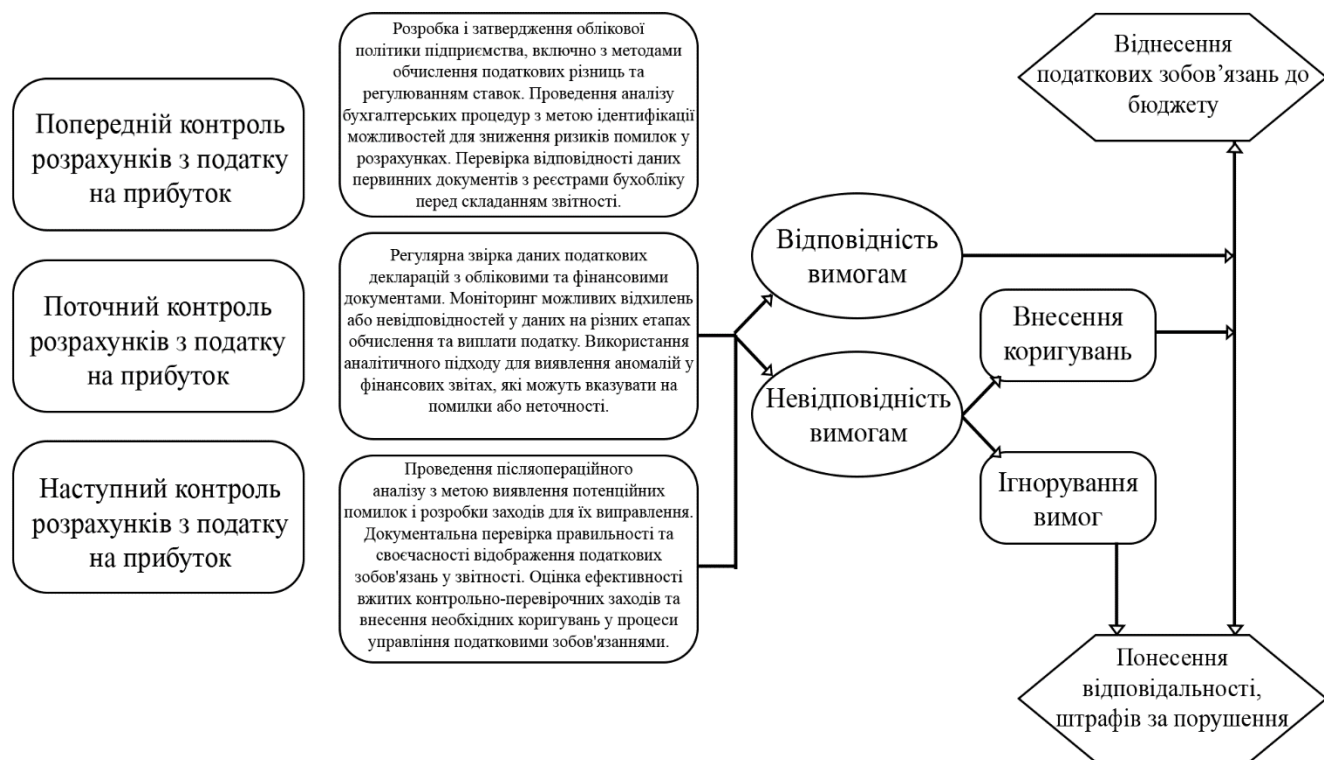

Рис. 3.2. Система перевірки та попередження порушень з обліку податку на прибуток підприємств

Джерело: складено автором

Щоб надати контролю розрахунків з бюджетом системний підхід, обрати найефективніші процедури та забезпечити якість виконання, необхідно здійснити його ретельне планування. Інформація про ключові етапи контролю, періоди, терміни та процедури його здійснення, а також відповідальні особи за податками та платежами, зазначається у плані-графіку контролю розрахунків з бюджетом. Таким чином пропонуємо таблицю 3.1.

У першому рядку плану-графіка вказується дата податкового (звітного) періоду, який охоплює заплановані контрольні заходи. Ця дата визначає часовий інтервал, протягом якого здійснюється перевірка та аналіз розрахунків з бюджетом. У другому, п'ятому та восьмому рядках зазначається інформація про осіб, які безпосередньо проводять контрольні заходи. Тут вказуються їхні посади, а також, за потреби, імена та контактні дані, щоб ідентифікувати відповідальних за кожний етап перевірки.

Таблиця 3.1

Допоміжна таблиця для виконання контрольних заходів

Податковий період			1	...	...
Етап перевірки	Попередня	ПІБ	2	...	...
		Дата проведення	3	...	...
		Результат	4	...	...
	Поточна	ПІБ	5	...	...
		Дата проведення	6	...	...
		Результат	7	...	...
	Наступна	ПІБ	8	...	...
		Дата проведення	9	...	...
		Результат	10	...	...
Примітки			11	...	...

Джерело: складено автором за матеріалами [Додаток Л]

Третій, шостий і дев'ятий рядки відведено для запису дат фактичного проведення перевірок на різних етапах контрольного процесу. Це дозволяє відслідковувати графік виконання завдань і забезпечувати регулярність та послідовність перевірок. У четвертому, сьомому і десятому рядках фіксуються результати проведеної перевірки, зокрема виявлені порушення, рекомендації щодо виправлення ситуації або підтвердження правильності розрахунків.

Останній, одинадцятий рядок призначено для приміток, де відображаються загальні коментарі за весь податковий період, а також уточнення або підсумки щодо виконаних контрольних заходів. Це поле дозволяє відзначити додаткові аспекти перевірок, наприклад, особливі обставини або проблеми, що виникли під час контролю, а також рекомендації для майбутніх періодів. Такий підхід допомагає систематизувати та деталізувати інформацію для зручності подальшого аналізу й оптимізації процесу контролю.

Запропонована система багаторівневого внутрішнього контролю з попередніми, поточними та наступними етапами дозволяє оптимізувати процес перевірок. Завдяки систематичному підходу до контролю за розрахунками з бюджетом створюється надійний фундамент для подальшого вдосконалення фінансової звітності підприємства. Надана таблиця графіку контрольних заходів є зручним інструментом для ефективної організації роботи. Вона допомагає структурувати процес перевірки, визначати відповідальних осіб та слідкувати за результатами на кожному етапі, що сприяє подальшій оптимізації та підвищенню якості облікової системи підприємства.

3.3 Використання економіко-математичних методів для прогнозування фінансового стану КП «Теплопостачання міста Одеси»

Для оцінки та прогнозування фінансового стану КП «Теплопостачання міста Одеси» важливим є застосування економіко-математичних моделей, які дозволяють глибше аналізувати динаміку фінансових показників та визначати потенційні ризики й можливості розвитку підприємства. Використання таких моделей допомагає побудувати більш обґрунтовані прогнози, які базуються на статистичних даних і враховують внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на діяльність комунального підприємства.

Завданням моделювання є розробка економіко-математичної моделі для прогнозування рентабельності продажу КП «Теплопостачання міста Одеси», яка дозволить оцінити вплив ключових фінансових і операційних факторів на цей

показник. У цьому дослідженні як основний результативний показник було обрано рентабельність продажу (Y), оскільки цей показник відображає ефективність основної діяльності підприємства і є ключовим індикатором його фінансового стану.

У таблиці 3.2 наведено обрані показники фактори до моделі. Для моделювання фінансового стану КП «Теплопостачання міста Одеси» було використано лише 14 спостережень. Така обмежена вибірка може вплинути на точність і надійність результатів, оскільки невелика кількість спостережень обмежує можливості узагальнення висновків і збільшує ймовірність випадкових коливань у даних.

Таблиця 3.2

Показники багатфакторної моделі фінансового стану КП «Теплопостачання міста Одеси»

Назва показника	Позначення	Напрямок впливу
1	2	3
Рентабельність активів	X1	+
Коефіцієнт зносу основних засобів	X2	-
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	X3	+/-
Коефіцієнт швидкої ліквідності	X4	+
Матеріаломісткість	X5	-

Джерело: складено автором за матеріалами [Додаток Л]

Факторні показники та їхній вплив на рентабельність продажу КП «Теплопостачання міста Одеси» характеризуються такими напрямками:

Рентабельність активів (X1) має прямий позитивний вплив. Вища рентабельність активів свідчить про ефективніше використання ресурсів підприємства для отримання прибутку, що позитивно відображається на рентабельності продажу.

Коефіцієнт зносу основних засобів (X2) має зворотній вплив. Високий коефіцієнт зносу свідчить про старіння обладнання, що збільшує витрати на ремонт, знижує продуктивність і якість послуг, що негативно позначається на рентабельності продажу.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (X3) має неоднозначний вплив. Високий коефіцієнт може свідчити про ефективне використання

короткострокових ресурсів, що потенційно позитивно впливає на рентабельність. Однак для КП «Теплопостачання» дуже висока оборотність кредиторської заборгованості може мати негативний ефект, оскільки значні борги перед постачальниками можуть призвести до штрафів і перебоїв у поставках ресурсів, що критично для підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (X4) має прямий позитивний вплив. Високий рівень ліквідності підтримує короткострокову платоспроможність, дозволяє своєчасно виконувати зобов'язання, уникати штрафних санкцій та забезпечує стабільність роботи підприємства, що позитивно впливає на рентабельність продажу.

Матеріаломісткість (X5) впливає зворотно. Висока матеріаломісткість свідчить про значну частку витрат на матеріали у структурі собівартості. Зменшення матеріаломісткості, за умови збереження якості послуг, сприяє зниженню витрат та зростанню прибутковості, що позитивно відображається на рентабельності продажу.

Вихідна інформація щодо кореляційно-регресійного аналізу наведена у додатку Л. Основні характеристики первинної та кінцевої моделі наведені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Регресійна статистика первинної моделі

Показник	Первинна модель	Кінцева модель
1	2	3
Множинний R	0,9932174619	0,9895410998
R-квадрат	0,9864809266	0,9791915882
Нормований R-квадрат	0,9780315058	0,9729490647
Стандартна помилка	3,3304377716	3,6956626604
Спостереження	14	14

Джерело: складено автором за матеріалами [Додаток Л]

Для визначення статистичної значущості факторів у моделі було встановлено поріг р-значення на рівні 0,05. Серед початково включених факторів виявилися незначущі, зокрема коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (X3) був виключений із первинної моделі із розрахованим р-значенням 0,29 і коефіцієнт швидкої ліквідності (X4) був виключений із вторинної моделі із р-значенням 0,11.

Таким чином у моделі залишились показники: Рентабельність активів (X_1), Коефіцієнт зносу основних засобів (X_2) і Матеріаломісткість (X_5). У таблиці 3.4 наведено параметри для оцінки значущості регресійної моделі.

Таблиця 3.4

Оцінка значущості регресійної моделі

Показник	F	Значущість F
1	2	3
Регресія	156,8582935686	1,0468609892E-08

Продовження таблиці 3.4

1	2	3
Залишок	136,5792249966	13,6579224996
Усього	6563,6544759697	-

Джерело: складено автором за матеріалами [Додаток Л]

Дисперсійний аналіз підтверджує, що кінцева модель з трьома предикторами є статистично значущою. Значення F (156,86) вказує на те, що модель добре пояснює варіацію залежної змінної, залишаючи невелику частку непоясненої варіації. Це свідчить про високу ефективність моделі.

У таблиці 3.5 наведено результати формування регресійної моделі, які детально описують вплив кожного з предикторів на залежну змінну. Результати дозволяють зробити висновок про адекватність моделі та її здатність до прогнозування на основі отриманих даних.

Таблиця 3.5

Оцінка значущості регресійної моделі

Показник	Коефіцієнти	t-статистика	P-значення
1	2	3	4
Y-перетин	134,8485631777	3,167946404069	0,0100225571
Рентабельність активів X_1	1,7238400436	-2,7120532713	1,5399824750E-07
Коефіцієнт зносу основних засобів X_2	-237,0602752886	-2,7120532713	0,0218564413
Матеріаломісткість X_5	-29,4099790646	-2,6817188849	0,0230246853

Джерело: складено автором за матеріалами [Додаток Л]

Формула 3.1 відображає результати регресійного аналізу, де залежною змінною Y є рентабельність продажів. Модель має наступний вигляд:

$$Y = 134,8485631 + 1,723840 * X_1 - 237,060275 * X_2 - 29,409979 * X_5 \quad (3.1)$$

Для факторів, що включені до моделі, були розраховані коефіцієнти еластичності наведені у таблиці 3.6. Вони відображають чутливість фінансового стану підприємства до змін кожного з факторів. Коефіцієнт еластичності показує, на скільки відсотків змінюється залежна змінна при зміні відповідного фактору на 1%. Такий підхід дозволяє зрозуміти, які фактори мають найбільший вплив на рентабельність і, відповідно, на фінансовий стан підприємства.

Таблиця 3.6

Коефіцієнти еластичності регресійної моделі

Показник	Середнє значення	Коефіцієнт еластичності
1	2	3
Y-перетин	-2,1822759778	-
Рентабельність активів X1	-0,1677501530	0,0013251047
Коефіцієнт зносу основних засобів X2	0,5166895152	56,12789581664
Матеріаломісткість X5	1,2488912843	16,83099062702

Джерело: складено автором за матеріалами [Додаток Л]

Аналіз коефіцієнтів еластичності в багатофакторній регресійній моделі фінансового стану КП «Теплопостачання міста Одеси» дозволяє зробити кілька важливих висновків. По-перше, найбільш впливовими факторами виявилися коефіцієнт зносу основних засобів і матеріаломісткість. Їхні високі коефіцієнти еластичності, 56,13 і 16,83 відповідно, вказують на те, що зміни в цих показниках можуть суттєво вплинути на загальний фінансовий стан підприємства. Це свідчить про необхідність приділяти особливу увагу модернізації основних засобів та оптимізації матеріальних витрат, що дозволить знизити ризики, пов'язані з додатковими витратами, що важливу у зв'язку із специфікою підприємства.

По-друге, рентабельність активів, хоча і є значущим показником, має низький коефіцієнт еластичності 0,0013, що свідчить про слабкий вплив на загальний фінансовий стан підприємства. Водночас, навіть невелике зростання рентабельності

активів все ж сприятиме стабільності фінансового стану підприємства, проте його вплив буде менш суттєвим порівняно з впливом інших показників.

Загалом, модель показала, що для покращення фінансового стану підприємства ключовими напрямками мають стати зниження матеріаломісткості та підтримка основних засобів у належному стані. Це дозволить зменшити витрати та забезпечити більш ефективне використання ресурсів. Результати аналізу підкреслюють важливість регулярного оновлення основних засобів, а також перегляду витрат на матеріали, щоб досягти більшої стабільності та конкурентоспроможності підприємства.

ВИСНОВКИ

Податок на прибуток підприємств є важливим фіскальним інструментом в Україні, забезпечуючи значну частину доходів державного бюджету та виконуючи регулюючу функцію в економіці. Хоча законодавство не містить чіткого визначення термінології цього податку, його сутність полягає у вилученні частини прибутку підприємств для фінансування державних потреб.

Аналіз динаміки надходжень податку на прибуток до бюджету за 2019-2023 роки демонструє його важливість, незважаючи на зниження частки у загальній структурі бюджетних доходів через вплив війни та збільшення неподаткових надходжень. Основними платниками податку є приватні підприємства, що свідчить про їх вагомий внесок в економіку країни. Зниження частки надходжень від державних підприємств вказує на проблеми з їх ефективністю.

У роботі викладений огляд систем оподаткування прибутку підприємств у різних країнах світу, що демонструє значну різноманітність підходів, відображає специфіку економічного розвитку, соціальні пріоритети та політичні реалії кожної держави. Від єдиних ставок до прогресивних шкал, від нульового оподаткування в офшорних зонах до складних систем з численними пільгами та винятками – кожна модель має свої переваги та недоліки.

Сучасний підхід до оподаткування також враховує процеси глобалізації, що дозволяють компаніям легко переміщувати прибутки між юрисдикціями. Це створює виклики для справедливого оподаткування, стимулюючи країни до міжнародного співробітництва для протидії агресивному податковому плануванню. У цьому контексті ініціатива BEPS та угода про мінімальну ставку податку в 15% є важливими кроками для стабілізації міжнародної податкової системи.

Аналіз регіональних ставок податку на прибуток підприємств показує, що Південна Америка має найвищі середні ставки, а Азія – найнижчі, тоді як деякі невеликі держави взагалі не стягують корпоративного податку, що створює вигідні умови для бізнесу. Конкретні приклади Німеччини, США, Ірландії, Індії, Китаю та

інших країн ілюструють, як різноманітність податкових систем пристосовується до національних пріоритетів, відображаючи зусилля щодо балансування між залученням інвестицій та забезпеченням справедливих податкових надходжень. Використання пільгових ставок, регіональних податкових знижок і особливих умов для певних секторів економіки або видів діяльності свідчить про цілеспрямованість держав у прагненні підтримати економічний розвиток при збереженні стабільної податкової бази.

Аналіз поточного стану контролю розрахунків з бюджетом за податком на прибуток на багатьох підприємствах виявляє необхідність удосконалення існуючих систем. Часто внутрішня система контролю обмежується персональною відповідальністю працівників та ієрархічним контролем з боку бухгалтерської служби, що не завжди є достатнім для запобігання помилкам та зловживанням. Для підвищення ефективності контролю необхідно впроваджувати комплексні заходи, що включають формалізацію процедур податкового обліку, впровадження багаторівневої системи контролю, а також використання спеціалізованого програмного забезпечення. Впровадження запропонованих удосконалень дозволить підприємствам підвищити якість обліку податку на прибуток, мінімізувати податкові ризики та оптимізувати податкові платежі.

Комунальне підприємство «Теплопостачання міста Одеси», зареєстроване як великий платник податків, стикається з численними викликами, що впливають на його фінансовий стан та операційні показники. Підприємство зосереджується на виробництві та постачанні теплової енергії, здійснює діяльність у складних умовах воєнного стану.

Одним з ключових завдань для КП «ТМО» є підвищення енергоефективності та зменшення впливу на довілля через модернізацію та впровадження новітніх технологій. Проте, через недостатність обігових коштів і збитки від основної діяльності, підприємству важливо оптимізувати витрати та підвищити фінансову стійкість. Це включає перегляд умов співпраці з постачальниками, вирішення проблем з дебіторською заборгованістю та залучення нових джерел фінансування.

Крім того, підприємство працює в умовах обмеження тарифів на період воєнного стану та подальшого відновлення функціонування, що суттєво впливає на можливість підвищення доходів і накладає додатковий фінансовий тиск. Очікувані компенсації з боку держави мають на меті підтримати підприємство, але для цього необхідна ефективна співпраця з державними органами.

Аналіз стану обліку розрахунків з бюджетом за податком на прибуток на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси» демонструє, що підприємство дотримується основних вимог податкового законодавства та міжнародних стандартів фінансової звітності. Застосування методу відповідності доходів і витрат, прямолінійного методу амортизації основних засобів, а також використання спеціалізованого програмного забезпечення для автоматизації обліку сприяють точності та прозорості податкових розрахунків.

Аналіз динаміки показників податку на прибуток за останні роки демонструє значні коливання фінансового результату до оподаткування та бази оподаткування, що може бути пов'язано як з особливостями діяльності підприємства, так і з зовнішніми економічними факторами. Порівняння рівня сплати податку на прибуток з середнім показником по КВЕД дає підстави припустити про вищий рівень податкового навантаження на досліджуване підприємство, хоча для більш точних висновків необхідні актуальні статистичні дані.

Розроблена багатофакторна регресійна модель дозволяє оцінити вплив ключових фінансових та операційних показників на рентабельність продажу, яка є одним з найважливіших індикаторів фінансової ефективності. Використання обмеженої вибірки для побудови моделі може обмежувати точність прогнозів, проте отримані результати все ж дозволяють визначити ключові фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства. Після проведення регресійного аналізу та виключення статистично незначущих факторів, кінцева модель включає рентабельність активів, коефіцієнт зносу основних засобів та матеріаломісткість. Дисперсійний аналіз підтвердив статистичну значущість отриманої моделі, що свідчить про її адекватність та можливість використання для прогнозування.

У підсумку, для забезпечення сталого розвитку КП «ТМО» важливо вживати стратегічних рішень, спрямованих на оптимізацію фінансових показників, управління ризиками та ефективне розпорядження ресурсами в умовах існуючих викликів. Це дозволить не тільки стабілізувати фінансовий стан підприємства, але і закріпити його позиції в умовах післявоєнного відновлення, забезпечуючи надійне теплопостачання для міста Одеса.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 01.10.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n130> (дата звернення: 27.09.2024).
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ М-ва фінансів України від 28.12.2000 № 353: станом на 17.02.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text> (дата звернення: 27.09.2024).
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 12 (МСБО 12). Податки на прибуток IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012: станом на 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_012#Text (дата звернення: 27.09.2024).
4. Нікітішин, А. О., Чернега В. В. Податок на прибуток підприємств як джерело доходів бюджету. *Modern Engineering and Innovative Technologies*, 2(27-02), 2023, 97–100. URL: <https://moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit27-02-049/5909> (дата звернення: 27.09.2024).
5. Левченко О. Ю., Новосьолова О. С. Податок на прибуток підприємств: економічна сутність та роль в економіці : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. – Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. – 198 с. (дата звернення: 27.09.2024).
6. О. В. Фартушняк білові підходи до порядку розрахунку податку на прибуток та його відображення у звітності. *Ефективна економіка*. № 10, 2023. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/issue/view/106> (дата звернення: 27.09.2024).
7. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua> (дата звернення: 05.10.2024).
8. Статистичний збірник. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (дата звернення: 05.10.2024).

9. Новосьолова О. С. Фіскальні та регулюючі аспекти справляння податку на прибуток в умовах воєнного часу. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. Вип 20. Т.1 2024. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/8082/8211> (дата звернення: 05.10.2024).
10. OECD. Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy. *OECD*. 2021 URL: <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-issues/beps/statement-on-a-two-pillar-solution-to-address-the-tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-october-2021.pdf> (дата звернення: 12.10.2024).
11. Enache C. Corporate Tax Rates around the World, 2023. *Tax Foundation*. 2021 URL: <https://taxfoundation.org/data/all/global/corporate-tax-rates-by-country-2023> (дата звернення: 12.10.2024).
12. Bray S. Corporate Tax Rates around the World, 2021. *Tax Foundation*, 2021 URL: <https://files.taxfoundation.org/20211207171421/Corporate-Tax-Rates-around-the-World-2021.pdf> (дата звернення: 12.10.2024).
13. OECD. Tax Policy Reforms 2024: *OECD and Selected Partner Economies*, OECD Publishing, Paris, URL: <https://doi.org/10.1787/c3686f5e-en> (дата звернення: 12.10.2024).
14. OECD, Corporate Tax Statistics 2024, OECD Publishing, Paris URL: <https://doi.org/10.1787/9c27d6e8-en> (дата звернення: 12.10.2024).
15. Островська Наталія. Світовий досвід справляння податків і зборів. *Економічний дискурс*. 2021. Випуск 1-2. С. 92-103. URL: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2021-1-10> (дата звернення: 12.10.2024).
16. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz und Bundesamt für Justiz. «Gesetze im Internet.» URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/index.html>
17. Тимченко О. М. Наслідки податкових трансформацій у країнах ЄС та США. *Фінанси України*. № 1. С. 83-98. 2020. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_20_01_026_uk.pdf (дата звернення: 12.10.2024).

18. Worldwide Tax Summaries. Ireland - Corporate Taxes on corporate income
URL: <https://taxsummaries.pwc.com/ireland/corporate/taxes-on-corporate-income> (дата звернення: 12.10.2024).
19. Ministry of Finance. Government of India. URL: <https://financialservices.gov.in> (дата звернення: 12.10.2024).
20. Саліхова О. Високотехнологічна економіка. Уроки китаю. *Вістник Київського Національного Торгівельно-Економічного університету*. 2020. № 3. С. 27-49.
URL: http://visnik.knute.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2631&catid=277&lang=en (дата звернення: 12.10.2024).
21. State Taxation Administration. *Chinatax.gov*. URL: <http://www.chinatax.gov.cn/eng/home.html> (дата звернення: 12.10.2024).
22. Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування : Закон України від 29.07.2022 р. № 2479-IX : станом на 30.06.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2479-20#Text> (дата звернення: 20.10.2024).
23. Артюх О. В. Принципи контролю: проблематика визначення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 6, № 1. 2016. (дата звернення: 24.10.2024).
24. Пономарьова Т.В. ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/7010> (дата звернення: 24.10.2024).